

MYERLESE KOERIER

THEMANUMMER 2024-1

1474 - 2024

550 jaar gilden
in Mierlo



Heemkundekring Myerle

Inhoudsopgave

<i>Van de redactie</i>	<i>pag. 3</i>
<i>Trots op samenwerking</i>	<i>pag. 4</i>
<i>Op naar de 600 jaar!</i>	<i>pag. 5</i>
<i>Van broederschap naar gilde</i>	<i>pag. 6</i>
<i>Sint Catharina en Sint Barbara</i>	<i>pag. 8</i>
<i>Eerste vrouwelijke Kapitein</i>	<i>pag. 11</i>
<i>Sint Sebastiaan</i>	<i>pag. 12</i>
<i>Sint Antonius Abt</i>	<i>pag. 14</i>
<i>Patroonheiligen der gilden</i>	<i>pag. 15</i>
<i>Vaandels als pronkstukken</i>	<i>pag. 18</i>
<i>Relatie met katholieke kerk</i>	<i>pag. 24</i>
<i>Dienstbaar aan de overheden</i>	<i>pag. 26</i>
<i>De Eed van Trouw</i>	<i>pag. 28</i>
<i>Vaandrig Ruud de Haan</i>	<i>pag. 31</i>
<i>Organisatie van het gilde</i>	<i>pag. 32</i>
<i>Het uiterlijk vertoon</i>	<i>pag. 35</i>
<i>Koningsschieten en begraven</i>	<i>pag. 37</i>
<i>Koning Willem Keeris</i>	<i>pag. 39</i>
<i>Gildefeesten en wedstrijden</i>	<i>pag. 40</i>
<i>Tamboer en Schietmeester</i>	<i>pag. 42</i>
<i>'Nieuwe' tradities bloeien</i>	<i>pag. 43</i>
<i>Andere gilde-activiteiten</i>	<i>pag. 44</i>
<i>Geraadpleegde bronnen</i>	<i>pag. 46</i>
<i>Colofon</i>	<i>pag. 47</i>



Van de redactie

Het was op een donderdagse clubavond dat heemkunde-lid Job van der Zwan de onlangs tot erelid benoemde Theo de Groof aansprak. Hij vroeg naar de mogelijkheden om vanuit heemkundekring Myerle aandacht te besteden aan het komende 550-jarig bestaan van zijn andere 'club', het gilde Sint Catharina en Sint Barbara. Het gilde wilde graag iets speciaals ter gelegenheid van het jubileum en verwachtte dat dat samen met de heemkundekring mogelijk zou moeten zijn.

En ziehier het resultaat van dat eerste informele gesprekje, op die donderdagavond op de zolder van het oude raadhuis. Voor u ligt de eerste uitgave van de Myerlese Koerier van 2024. En het is er niet zomaar een. Het is een bijna dubbeldik nummer, geheel gewijd aan de drie gilden die Mierlo rijk is. Uiteraard gaat de meeste aandacht in deze uitgave uit naar het gilde Sint Catharina en Sint Barbara, omdat dit gilde het initiatief heeft genomen en dit jaar in de schijnwerpers staat vanwege het 550-jarig bestaan. We hebben geprobeerd een mooi beeld van ontstaan, geschiedenis en verloop van het gildewezen te geven.

De redactie heeft voor deze uitgave nauw samengewerkt met het jubilerende gilde en dan met name met de archivaris, Job van der Zwan. Ook van de andere gilden hebben we input gekregen en natuurlijk is geput uit onze eigen bronnen.

Dat er nu een themanummer ligt houdt ook meteen in dat andere artikelen doorgeschoven worden naar de uitgave in het najaar 2024. Dit geldt onder meer voor het artikel over de onlangs benoemde ereleden.

Wij wensen u veel leesgenot toe.



Het jubilerende gilde bij zijn 500-jarig bestaan in 1974.



Trots op samenwerking



Dit jaar bestaat het Sint Catharina en Sint Barbara Gilde Mierlo 550 jaar. Het is daarmee de oudste vereniging van Mierlo. Reden om van deze Myerlese Koerier een themanummer te maken over de geschiedenis van dit en - in meer beperkte mate - van andere Mierlose gilden.

Heemkundekring Myerle houdt zich van oudsher bezig met het onderzoeken, beschrijven en vastleggen van de historie van Mierlo. Job van der Zwan, al 15 jaar gildebroeder, waarvan 10 jaar dekenschrijver en zeer gemotiveerde archivaris van ons gilde, is ook lid van de heemkundekring. En nadat hij al meerdere malen een prachtig historisch document had geschreven, heeft hij nu samen met de redactie van de Myerlese Koerier het themanummer over de Mierlose gilden tot stand gebracht. Wij zijn enorm trots op hetgeen hij heeft bijgedragen aan deze uitgave ter gelegenheid van ons 550-jarig bestaan en op de samenwerking tussen ons gilde en de Heemkundekring Myerle.

We kijken echter niet alleen naar de geschiedenis, maar staan ook midden in een wereld van verandering. Zo zijn vanaf 2015 ook dames van harte welkom als gildelid! Inmiddels is er een Koningin geweest, is er de eerste vrouwelijke Kapitein en een eerste vrouwelijke Regerend Deken. In december verzorgen wij voor de 10e keer 'de Kerst-Inn': juist op eerste kerstdag een fijne, gezellig kerstmiddag voor ouderen en alleenstaanden. Maar ook ontvangen wij bijvoorbeeld de 'wandelaars' van Hof van Bethanië.

Net zoals in 1919 (zie foto op pagina 7) staan ook hier, in april 2024, de gilden Sint Sebastiaan, Sint Catharina en Sint Barbara broederlijk bij elkaar.

In dit jubileumjaar organiseren we een competitie voor een Burgerkoning. 15 teams, samengesteld uit verenigingen en middenstand, strijden om deze eer.

Dank aan allen die deze uitgave mogelijk hebben gemaakt!

Ria Overwater

Regerend Deken
Sint Catharina en
Sint Barbara Gilde Mierlo



Op naar de 600 jaar!

Enige tijd geleden kregen we van de oudste vereniging van Mierlo de vraag of het mogelijk was om in de Myerlese Koerier aandacht te besteden aan het 550-jarig bestaan van het Sint Catharina en Sint Barbara gilde. Daarover hebben we niet lang hoeven nadenken. Vanzelfsprekend verlenen we daar als Heemkundekring Myerle graag onze medewerking aan. De werkgroep die zich bezighoudt met de Myerlese Koerier heeft in overleg met de overheid van het jubilerende gilde besloten om nog iets verder te gaan. Daarom ligt dit themanummer over de gilden in Mierlo nu voor u. We besteden aandacht aan de ontstaansgeschiedenis van gilden en de drie Mierlose (schutters-)gilden in het algemeen en het jubilerende gilde in het bijzonder.

Dit jaar, 2024, bestaat het Sint Catharina en Sint Barbara Gilde Mierlo 550 jaar. Het Sint Sebastiaangilde bereikt deze mijlpaal over enkele jaren en over het gilde Sint Antonius Abt uit Mierlo-Hout werd in 1451 al gesproken, dus dat is nog ouder, hoewel ze het zelf op 1640 houden. Ook wij hebben een jubileum te vieren, zij het in vergelijking met de gilden zeer bescheiden, want wij zijn dit jaar 40 jaren jong. Als één van de jongste verenigingen uit Mierlo besteden we aandacht aan de oudste zaken die onze leefgemeenschap betreffen, maar zijn we ook bezig met de jongste geschiedenis. We delen die graag via onze website, lezingen en publicaties waarvan deze Myerlese Koerier er één is.



In 2021 heb ik persoonlijk voor het eerst een kijkje in de keuken van het gilde mogen nemen bij het koningsschieten. Voorafgaand aan dit koningsschieten wordt drie keer rond de boom gelopen om de kwade geesten te verjagen. Dit wordt ook wel het 'vrijen' met de boom genoemd. Als Mierlose mens mocht ik met pastoor van der Maazen, burgemeester Van Bree en de gildebroeders en -zusters de schietboom bevrijden van boze geesten zodat veilig gestart kon worden met het koningsschieten. Ook mochten wij, als bijzondere gasten, het eerste schot lossen. Dat mijn eerste schot een goede oefening zou zijn voor de toekomst, kon ik toen nog niet bevroeden. Dit jaar hield het jubilerende gilde namelijk een heel bijzondere schietcompetitie waarbij de winnaar de titel Burgerkoning



krijgt. Namens Heemkundekring Myerle mocht ik daar met onze secretaris aan deelnemen (zie bovenstaande foto). Met succes, want we hebben de finale gehaald.

Gilde Sint Antonius Abt gebruikt als slogan: 'Het Gilde leeft op 't Hout'. Ik durf te zeggen dat dit ook geldt voor Mierlo en dat u dat in dit themanummer zeker zult lezen. Als heemkundekring zijn we blij dat de gilden jaarlijks bij de onthulling van de meiboom op koningsdag aanwezig zijn waardoor het extra feestelijk wordt. Kortom: een mooie samenwerking van meerdere Mierlose verenigingen, wat ons dorp alleen maar mooier kan maken.

Als voorzitter van Heemkundekring Myerle ben ik erg trots op dit themanummer dat tot stand is gekomen door een goede samenwerking tussen onze verenigingen. Ik bedank het gilde en in het bijzonder Job van der Zwan en de leden van onze werkgroep Myerlese Koerier daarvoor.

Ik wens namens Heemkundekring Myerle het Sint Catharina en Sint Barbara Gilde Mierlo een mooi jubileumfeest toe en ik zeg daarbij: Op naar de 600 jaar!

Hans Klink

Voorzitter Heemkundekring Myerle



Van broederschap naar gilde

Eeuwen geleden was de mens in onze samenleving vaak afhankelijk van de hulpvaardigheid van anderen in zijn omgeving. Deze afhankelijkheid smeedde een onderlinge verbondenheid: samen elkaars belangen behartigen. Deze saamhorigheid leidde tot het ontstaan van broederschappen en later gilden. Wij onderscheiden kerkelijke broederschappen, de ambachtsgilden en de schuttersgilden.

Kerkelijke broederschappen

Wat de kerkelijke broederschappen betreft kenden we in Mierlo onder meer de Broederschap van de Heilige Rozenkrans, opgericht in 1630. Ook was er de Broederschap van de Levende Rozenkrans (opgeheven in 1959) en de Broederschap van de Gedurige Aanbedding, die tot midden 20e eeuw heel bekend was. Kinderen – jongens en meisjes dus – werden in deze laatste Broederschap ingeschreven als ze de plechtige communie deden, dus op hun elfde of twaalfde.

Zij kregen dan allemaal een 'biduur' toegewezen. Er werd van iedereen verwacht dat zij of hij op die dag en op dat uur in de kerk aanwezig was om te bidden. Deze communicanten werden ook ingeschreven bij de Broederschap tot uitroeiing van Godslasteringen, verwenschingen en ontuchtige gesprekken. Na 1850 ontstonden er nieuwe kerkelijke broederschappen in Mierlo, zoals de Broederschap van de Algemene Heilige Familie. Van deze broederschap zijn twee vaandels in de kerk bewaard gebleven. Daarnaast bestonden ook nog de Broederschap van Onze Lieve Vrouw van Bijstand, de Broederschap tot

Voortplanting des Geloofs, de Broederschap van de Allerheiligste Drievuldigheid, de Broederschap van de Onbevleete ontvangenis van de Heilige Maagd en de Broederschap van de Sint Pieterspenning. Al deze broederschappen waren erop gericht om de binding met de R.K. kerk te verstevigen in het rijke Roomse leven. Hoewel ze allemaal broederschap genoemd



In 1872 schonk de Mierlose bevolking een blauw vaandel met de afbeelding van de Heilige Familie aan de parochie.

worden, waren vrouwen als leden ook welkom. Rond 1960 raakten zij langzamerhand allemaal op de achtergrond en werden opgeheven.

Ambachtsgilden

Ambachtsgilden kwamen voornamelijk voor in de grotere plaatsen waar meerdere mensen hetzelfde ambacht uitoefenden zoals bakkers, schilders, slagers en kleermakers. In Mierlo was dat minder het geval. In 1877 waren er bijvoorbeeld 9 bakkers, 5 klompenmakers, 4 schoenmakers en 4 smeden. Dat waren waarschijnlijk meer concurrenten van elkaar, dan ondernemers die de belangen van hun beroepsgroep wilden bevorderen.

Maar Mierlo had toch zeker één ambachtsgilde. Dat is gebleken uit een grote hoeveelheid oude boeken en geschriften, die meer dan 150 jaar opgeslagen hebben gelegen in een oude boerderij. Heemkundekring Myerle heeft die onlangs in bezit gekregen. Tussen al die paperassen zaten onder meer documenten van het imkersgilde St. Ambrosius uit Mierlo met ledenlijsten, kasboekgegevens en dergelijke van het imkersgilde

vanaf het begin van de 19e eeuw.

Uit de gegevens blijkt dat het gilde ook een teerdag hield, net als de schuttersgilden. Gezien de uitgaven voor bier moet het een gezellige broederschap geweest zijn. Het gilde had zelfs een bijenlied ('Liet van het Bieken'). Ook dit gilde had een reglement waarin de rechten en plichten van de leden vastgelegd waren. Uit de documenten blijkt niet dat dit Mierlose gilde ook een schuttersgilde was, hetgeen in een aantal andere plaatsen wel het geval was. De feestdag van patroonheilige St. Ambrosius wordt op 7 december gevierd



St. Ambrosius is de patroonheilige van de imkers.





De gilden Sint Sebastiaan en Sint Catharina gebroederlijk samen op 14 september 1919.

Schuttersgilden

Schuttersgilden zijn nog in grote getalen aanwezig in onze regio, hoewel de gemiddelde leeftijd van de leden zorgen baart. De oudste nu nog bestaande gilden dateren van ongeveer de 14e eeuw. De naam schuttersgilden geeft het al aan: ze werden mede opgericht om de plaatselijke gemeenschap te schutten of te beschermen in roerige tijden.

Mierlo kent van oudsher drie schuttersgilden: gilde St. Catharina en Sint Barbara en gilde St. Sebastiaan in het dorp en op 't Hout St. Antonius Abt.

Aanvankelijk waren het boogschuttersgilden en later kolveniersgilden, waarbij de broeders met een buisvuurwapen schoten. Rond 1560 was St Catharina en St. Barbara in Mierlo nog zowel een boog- als een kolveniersgilde. De boogschuttersgilden schoten met de voet- of kruisboog en de kolveniersgilden met de buks of het geweer. Hoewel hun functie als beschermer van de plaatselijke bevolking al eeuwen is komen te vervallen is deze vorm van broeder- en tegenwoordig zusterschap het beste overeind gebleven.



Logo's van de drie Mierlose schuttersgilden.



Sint Catharina en Sint Barbara

Het Sint Catharina en Sint Barbara Gilde uit Mierlo had niet altijd de huidige naam; die is pas sinds 1979 officieel. Eerder werd het gilde lange tijd 'Sint Catharinagilde Mierlo' genoemd. Dit jaar, in 2024 dus, viert het Sint Catharina en Sint Barbara Gilde zijn 550-jarig bestaan. Het gilde zou dus in 1474 zijn opgericht, maar dat weten we alleen uit mondelinge overlevering, er is geen schriftelijke documentatie over dat stichtingsjaar.

Het eerste schriftelijke bewijs van een Sint Catharina Gilde bestaat uit een taxatielijst van geestelijke goederen in 1516. Daarin worden de dekens (bestuurders) genoemd in verband met de goederen die zij verkregen na de dood van Karel de Stoute (1433-1477). Kardinaal Willem van Enckenvoort schonk rond 1519 de toenmalige kerk van Mierlo een altaar. J. Coenen vermoedt dat de vader van Kardinaal Enckenvoort en/of zijn naaste familie betrokken waren bij de oprichting van het gilde. Dat zou betekenen dat 1474 best wel eens het oprichtingsjaar zou kunnen zijn, al zitten er 45 jaar tussen dat jaartal en dat van de schenking.

Omstreeks 1556 stelde de heer van Mierlo een Caerte op, een soort reglement. Hierin werden in 21 artikelen bepalingen opgenomen over het bestuur, het schieten, het gedrag en de kerkelijke verplichtingen van de gildebroeders. In 1559 werd Mathijs Roefs in een document genoemd als deken van het gilde, terwijl er eerder in andere acten sprake was van een schutterij. En uit een acte van 1594 blijkt dat de gildedekens Hendrick Diercx en Jan Joachims een stuk grond aan de Ellender (= Ellenaar) kochten.

In het oude vaandel van het Sint Catharina en Sint Barbara Gilde, gemaakt in 1888, wordt 1619 als het oprichtingsjaar vermeld. Dat jaar sloeg vermoedelijk op het oudst bewaarde zilverschild van het gilde waarop als jaartal 1619 is vermeld. Veel gegevens van het gilde hebben betrekking op de jaarlijkse erfpachten en erfrechten, die verkregen werden door schenking en testamentaire beschikking. Het gilde beschikt over koningszilver van de jaren 1658, 1687, 1737 en 1741. Twee van de schilden zijn geschonken door de heren van Mierlo. Het schild van 1658 bevat de wapenspreuk van het geslacht Van Grevenbroeck 'Virtute et Fortuna' (Macht en Fortuin). Het koningsschild van Gerard van Scherpenzeel is bijzonder, omdat de 'koning' toen pas 5 jaar oud was. Toen koning Lodewijk Napoleon op zondag 16 april 1809 tijdens een werkbezoek aan Noord-Brabant door Mierlo en Geldrop kwam, moesten de schutterijen de koning tegemoet komen en hem en zijn gevolg door het dorp begeleiden. Als beloning kregen de plaatselijke Mierlose gilden bier, dat door brouwer Antonie Keunen werd geleverd en jenever die werd geschonken door tapper Johannes Sluijers. Ook dit evenement staat op papier.

Het gilde had een eigen altaar van Onze Lieve Vrouwe en Sint-Catharina laten maken in de schuurkerk aan de Marktstraat van Mierlo. Na 1818 werd de oude parochiekerk weer in gebruik genomen, maar het is niet duidelijk of het betreffende altaar meeverhuisde van de schuurkerk naar de parochiekerk.

Zo'n 100 jaar geleden is de verwijzing naar de patroonheilige Sint Barbara in de naam van het gilde om een of andere reden vervallen. Maar ook al veel eerder, in 1797, werd bij de aflossing van erfrenten aan Jacobus van der Putten en Johannes Donkers, dekenen van de schutterij, de naam van Sint Barbara niet meer genoemd.

Waardering

Uit de annalen blijkt verder dat de gilden in de 2e helft van de 19e eeuw steeds meer betrokken werden bij feestelijkheden in het dorp en dat ze meer waardering kregen. Sinds 1888 is het gilde bij alle feestelijkheden in het dorp vertegenwoordigd



De eerste Caerte of reglement van 1556 - 1560.





Groepsfoto van het Sint Catharina en Sint Barbara Gilde uit 1949 ter gelegenheid van het 475-jarig bestaan van het gilde. Staand vlnr: Bernhard Goeyers, Janus van der Vleuten, Sjef van der Vleuten, Eduard Smits, Fons Slegers, Piet van der Vleuten, Noud Prinsen, Toon van der Vleuten, Frans van Neerven, Willem Coolen, Jan van Neerven (Jan de slachter). Zittend vlnr: Toon Coolen, Jan van Neerven, Toon van Lieshout, Willem Verbruggen. Tamboer: Van de Horik

geweest. Het deed aan wedstrijden mee, hield volop kermis en vierde Sint Catharinadag als een echt gildefeest. De drie gilden van Mierlo traden bij het koninginfeest van 1898 gezamenlijk op. De tamboers van de gilden openden de optocht, zo valt in overgebleven geschriften te lezen.

De Eerste Wereldoorlog (1914-1918) maakte tijdelijk een einde aan het gildegebeuren, maar toen de oorlog afgelopen was, waren er al snel weer bijeenkomsten. Bij het vredesfeest van 1919 was het Gilde Sint Catharina weer in vol ornaat in de optocht aanwezig, zelfs met een standaard ruiter. In die tijd zijn helaas veel van de oude gildebezittingen verloren gegaan; alleen het reglement was er nog. Over het reilen en zeilen van het Sint Catharina en Sint Barbara Gilde tot 1924 is verder niet veel bekend. In 1924 hield het gilde het eerste goed gedocumenteerde feest. Gedurende drie dagen vierden 32 gildebroeders het 450-jarig bestaan. Maar 32 leden was te weinig om de vereniging levend te houden in de economische malaise van de jaren 30 en de oorlogsomstandigheden begin jaren 40. De activiteiten werden dan ook tot een minimum beperkt.

Kring Kempenland

Na de oorlog, in 1947, sloten het Sint Catharina en Sint Barbara Gilde en het Sint Sebastiaan Gilde zich aan bij de Kring Kempenland, een overkoepelende organisatie van gilden van Reusel tot Son en Budel in het zuiden. Het Gilde Sint Antonius Abt sloot zich met de gilden uit Helmond aan bij de Kring Peelland. Het Sint Catharina en Sint Barbara Gilde was toen bijna 25 jaar slapend geweest. Dit was een nieuw begin en in 1949, dus 25 jaar na het vorige grote feest, besloten de 19 overgebleven gildebroeders meteen maar alle naburige gilden uit te nodigen voor een gildefeest ter viering van het 475-jarig bestaan. Niet lang na dat feest sliep het gilde weer min of meer in: het ledenaantal daalde sterk, de deelname aan dorpsgebeurtenissen was minimaal. Eind 1957 had het gilde nog slechts een handvol leden. Juist in deze periode is nagenoeg niets meer op schrift gezet.

Pas begin jaren zestig werd het gilde nieuw leven ingeblazen, door impulsen van de toenmalige voorzitter van Kring Kempenland, Jos Schroeders. Er kwam een nieuw bestuur (overheid) en de gildeleden kozen een mooi nieuw kostuum met hoed en sjerp. Hoewel in het begin nog wat moeizaam, kreeg het





Twee jubilerende gildebreders, 60 jaar bij gilde. Van links naar rechts: Staand: Gildekoning Willem Keeris, Regerend Deken Ria Overwater, Tiny van den Berg, Jeanne Janssen, Districtsraadheer Job van der Zwan. Zittend: Johann van den Berg, Wim Janssen.

gilde weer een normaal aantal gildebreders en kwamen er weer nieuwe activiteiten. Uit die tijd, de zestiger jaren, zijn enige aantekeningboekjes overgebleven met notulen en contributiebijdragen. Zo werd op 4 april 1960 een nieuwe Regerend Deken gekozen, namelijk Th. van Lieshout; ook werden besluiten genomen over een nieuw hoofdvandiel, nieuwe vendels en sjerpen en over deelname aan de Kringgildedag in Luijksgestel.

Pas in 1963 begon het gilde weer met koningsschieten. In 1964 traden de leerkrachten van de St. Johanneschool toe tot het gilde en werd jaarlijks een koningsschild geschonken. De Johanneschool stond toen onder leiding van Jo van de Kerkhof, gildebreders en later Regerend Deken (1975-1988) van het gilde. Twee van deze leerkrachten die in 1964 geïnstalleerd werden tot gildebreders, Johann van den Berg en Wim Janssen, vierden eind vorig jaar hun 60-jarig jubileum als gildebreders. Na het eerder genoemde jubileumjaar in 1924 organiseerde het gilde iedere 25 jaar een groot gildefeest of een Kringgildedag in ons dorp. Sindsdien is de vereniging tot bloei gekomen, met in de jaren 80 een piek in het ledenaantal. Momenteel heeft het gilde tussen de 25 en 30 leden, gildebreders en gildezusters.



Het jubilerende gilde Sint Catharina en Sint Barbara.



Eerste vrouwelijke Kapitein

Marianne van der Zwan - van der Vleuten, lid van het gilde St. Catharina en St. Barbara sinds november 2015, is een rasechte Mierlose. Ze is geboren en getogen in het kersendorp en was ruim 43 jaar werkzaam in het basisonderwijs in Mierlo. Maar ook na haar pensionering bleef ze zich inzetten voor het onderwijs: via LEV geeft ze les aan volwassenen en via een Geldropse basisschool geeft Marianne extra lessen Nederlands aan drie Oekraïense meisjes en daarnaast onderwijst ze nog middelbare scholieren op het Carolus in Helmond.

In 2015 deed zich voor het eerst in de geschiedenis de mogelijkheid voor dat vrouwen lid werden van een gilde. "Mijn broer Frans en mijn man Job waren al lid van het Gilde St. Catharina en St. Barbara", aldus Marianne. Dus de keuze was snel gemaakt. En niet alleen haar broer en echtgenoot waren verbonden aan dit gilde. "Als ik aan het gilde terugdenk, dan zie ik als klein meisje van drie jaar hoe mijn overleden vader uitgeleide werd gedaan in een zwarte koets met zwart beklede paarden ervoor, gevolgd door een stoet aan familieleden en gildebroeders, door de Kerkstraat naar de parochiekerk. Daar werd mijn vader met gilde-eer en met een gildemis uitgeleide gedaan. Vijf ooms, in zwarte pakken, liepen ook achter de koets aan en zo lang ik weet waren zij betrokken bij het gilde. Mijn oom Antoon werd de langst levende gildebroeder die er tot dan toe was geweest. Mijn peetoom, oom Janus, werd opgevolgd door mijn neef Henk van der Vleuten die ook meer dan 50 jaar, tot zijn dood, lid is geweest. Het eerste woord dat bij mij opkomt als ik denk aan het gilde St. Catharina en St. Barbara, is daarom ook: familie van der

Vleuten, familie van Neerven en familie Coolen, dus mijn familie -gilde. Broeders onder elkaar....."

Marianne van der Zwan schrijft geschiedenis, samen met haar gilde. Want onlangs is ze geïnstalleerd tot Kapitein. Het is voor het eerst in de geschiedenis dat een vrouw deze taak op zich neemt. De Kapitein van het gilde heeft de leiding bij het uittrekken van het gilde. Hij - in dit geval dus zij - draagt zorg voor het nauwkeurig volgen van het voorgeschreven protocol bij een bepaalde ceremonie bij de diverse gelegenheden.

Daarnaast heeft Marianne nog een speciale taak binnen het gilde: samen met andere gildevrouwen geeft ze invulling aan de sociale activiteiten die het gilde op zich neemt. "Ik vind het heel plezierig om tijdens onze jaarlijkse kerstsamenkomst op Eerste Kerstdag de gasten een aangename middag te bezorgen waarin ze de aandacht en ruimte krijgen om zichzelf te zijn en om van elkaar en van de kerstsfeer te genieten."

Marianne vindt dat het belangrijk is voor Mierlo dat er een of meerdere gilden zijn, omdat gilden een stukje Mierlose geschiedenis weergeven. "Zolang ik weet, is er een gilde in Mierlo geweest en de geschiedenis wijst uit dat ons gilde inmiddels al 550 jaar oud is. Iets wat je dus respecteert door er in onze huidige tijd nog steeds oog voor te hebben.... en deel van te willen zijn."

"Natuurlijk wens ik ons jubilerend gilde nog goede jaren toe en ik hoop dat er nog steeds kinderen en jongeren zullen zijn die onze tradities willen en kunnen voortzetten".



Marianne van der Zwan draagt sinds november 2023 de kapiteinsstaf.



Sint Sebastiaan

Het andere Mierlose gilde, gilde Sint Sebastiaan, heeft niet veel oud gildezilver waarmee de ontstaansperiode van het gilde bepaald zou kunnen worden. Wel zijn er meer documenten, maar dan vooral uit de 19e en 20e eeuw. Van een zilveren ring tussen de zilveren schilden met het opschrift 'Dit syn die scut van Myerlen' is vast komen staan dat die uit het begin van de 16e eeuw stamt. Dus even na 1500 was er een schuttersgilde in Mierlo.

Een andere bron uit de 16e eeuw is te vinden in de kaart oftewel het reglement van het Sint Sebastiaangilde uit het jaar 1761. Toen schreef Johannis van Berenbrock in een klein boek het reglement of de kaart van de 'schutterije en brodderdschap (ter eeren) godt almagtigh ende seijne h. Sebastianus'. Een leuke wetenswaardigheid: de kaarten van het Sebastiaangilde en die van het Sint Catharina en Sint Barbaragilde – uit de periode 1556 tot 1560 – komen nagenoeg woordelijk overeen. Ook over de patroons-viering zijn de teksten voor beide gilden nagenoeg gelijk; hetzelfde geldt voor de intree- en uittreegelden. Toch is allerminst aannemelijk dat de beide Mierlose gilden dezelfde kaart hebben gekregen.

Op de kaarten kunnen we lezen wat de gildebroeders te doen en te laten hadden. De leden van gilde Sint Sebastiaan hadden net als de gildebroeders van Sint Catharina en Sint Barbara de nodige rechten en plichten: het meedoen aan processies, compleet met trom, vandel en geweer bijvoorbeeld. Ook moesten ze

de uitvaart van overleden medebroeders bijwonen en was 'Ieder alsdan verplicht een half oort te geven'. De overledene liet uit zijn nalatenschap 10 stuivers als doodschuld aan het gilde na. Tenslotte moest men zich als gildebroeder fatsoenlijk gedragen; iemand die ruzie of twist maakte, werd gestraft door de deken.

Schutsakker

Het fokken van schapen vormde voor enkele gilden in Brabant een welkome bron van bijverdiensten, zo ook voor het Sint Sebastiaangilde. Daarvoor kocht het gilde in december 1726 de Schutsakker aan, een stukje grond van 27 roeden groot. In 1825, na de Franse Tijd, was die grond nog steeds eigendom van het gilde. Het St. Sebastiaangilde moet na een slechte tijd in de 17e eeuw aan het begin van de 18e eeuw opgebloeid zijn, anders zou het niet in staat zijn geweest die grond te kopen.

In 1821 had het gilde zich weer volledig ontplooid en beslisten Gedeputeerde Staten positief over het nieuw



opgestelde reglement. Daarin stond onder meer dat een voorwaarde voor het lidmaatschap was: 'Twee volle jaren in deze gemeente gewoond te hebben en doende blijken van een goed zedelijk gedrag'. Verder waren de gildebroeders verplicht de zingende lijkdienst voor een overleden medebroeder bij te wonen en moest op kermisdinsdag en op St. Sebastiaan-dag een mis voor de overledenen opgedragen worden. Op alle eerste zondagen van de maand werd een Maandstond gehouden. Vanaf 1827 werd er ook weer regelmatig koning geschoten. In 1829 werd het reglement uit 1821 herschreven, maar de inhoud bleef globaal hetzelfde. De Schutsakkers werd rond 1843 aan de kerk verkocht. Op dit moment is dat stuk grond als kerkhof in gebruik. Een ander stuk grond dat het gilde in eigendom had, werd omstreeks 1955 aan de gemeente Mierlo verkocht. Nu is er het sportpark gevestigd. Van de tijd tussen ongeveer 1860 en 1890 is weinig bekend. In 1891 begint het zeer goed bijgehouden rekeningenboek; het werd onafgebroken gebruikt en bijgehouden tot 1945. In de periode rond 1930 kende het gilde wel veel gildebroeders, gemiddeld tussen de 40 en 50, maar er waren in verhouding weinig activiteiten. Jolles beschrijft dit op treffende wijze: "Er zijn 50 leden, doch het gilde kent weinig vertier meer. Voor twee maal een kwartje contributie, welke zij betalen, ontvangen ze behalve een H. Mis bij overlijden niets dan een glas bier op de patroonsdag en tijdens de kermis wordt niet meer geteerd".

Kringgildedagen

Na deze periode kwam er echter een tijd dat het gilde zeer actief was. Het gilde organiseerde zelfs twee kringgildedagen, in 1934 en in 1947. Na het gildefeest van 1948 echter raakte het gilde in een steeds diepere 'slaap'. Er werden weinig of geen activiteiten meer georganiseerd en het ledenaantal liep sterk achteruit. Op het einde van 1957 was er nog slechts een handvol leden over. Net als bij het Sint Catharina en Sint Barbaragilde was het de toenmalige voorzitter van Kring Kempenland, Jos Schroeders, die door zijn bemoeiingen het gilde weer nieuw leven heeft ingeblazen. Er kwam een nieuwe gilde-overheid, de broeders kregen nieuwe kostuums en het ledenaantal groeide. Door de prachtige kostuums trad het gilde als een waardige vertegenwoordiger van de Mierlose gemeenschap naar buiten. Men oogstte in Mierlo, en verder in binnen- en buitenland veel succes, maar ook werd nadruk gelegd op dienstbaarheid aan de gemeenschap. Ook werd het gilde verrijkt met prachtige gildenattributen, zoals het vaandel en de standaard. En het gilde geeft weer acte de présence tijdens tal van evenementen en openingen.

Vermeldenswaard is nog te memoreren, dat gilde Sint Sebastiaan in 1947, in 1980 en in 1998 de Kringgildedagen voor de Kempische gilden heeft georganiseerd. Het eigen gildeterrein, met een mooi gildehuis, is nu gevestigd aan de Arkweg. Ook heeft het gilde zijn taak in de kerk niet vergeten, want het heeft zich belast met het bijhouden van het kerkhof.

Gilde Sint Sebastiaan in vol ornaat, met het hoofdvaandel en de vendels.



Sint Antonius Abt

Gilde Sint Antonius Abt uit Mierlo Hout, bij de bevolking beter bekend als 'de Schut', bestaat al enkele honderden jaren en is daarmee ongetwijfeld de oudste vereniging van Mierlo-Hout, voorheen onderdeel van Mierlo, nu stadsdeel van Helmond. Ook van dit gilde is de exacte oprichtingsdatum niet bekend. Maar uit overlevering blijkt dat er in 1451 al sprake was van het schutsgilde St. Antonius Abt.

In 1537 kreeg het van twee overleden gildebroeders een erfenis ter grootte van 3 en 5 stuivers, blijkt uit een oud geschrift. Het daarop volgende document waarin de naam van het gilde genoemd wordt, dateert van 1598. Uit dat document blijkt dat ene Ariën Thijs het gilde een erfrente van 25 stuivers per jaar schenkt. Het oudste koningsschild dat het gilde in bezit heeft, stamt uit het jaar 1644 en is voorzien van de inscriptie 'Dirck Huberts Coninck A 1644 S Antonis'; het toont een afbeelding van St. Antonius met 't varken. Heel veel andere zilverschilden van Sint Antonius Abt zijn door de eeuwen heen verloren gegaan. De 17 overgebleven schilden uit de periode 1644-1900 zijn een tastbaar bewijs van het koningsschieten.

De taak van het gilde heeft door de jaren heen gelijke trend gehouden met die van andere gilden: van vrijwillige burgerwacht of hulptroepen, tot organisatoren van plaatselijke feesten. Zo zijn ook de gildefeesten of landjuwelen ontstaan. In zijn rijke historie heeft het gilde drie keizers gekend. In 1962 was dat Johan van de Konijnenberg, in 1966 Jan van der Putten en in 1986 lukte het Jan Vermeulen de keizerstitel te bemachtigen. Het schietterrein heeft jaren gelegen tussen Mierlo en Mierlo-Hout. Namen als de Schutsboom en de St. Antoniusweg herinneren daar nog aan. Het daar aanwezige kapelletje is in 1988 gerestaureerd. Sinds 1969 ligt het schietterrein van Sint Antonius Abt in de Beemd aan de Heeklaan.

Gilde Sint Antonius Abt poseert in de Sint Luciakerk van Mierlo-Hout.



Patroonheiligen der gilden

In de tijd dat de schutsgilden ontstonden, werd het dagelijks leven volledig bepaald door de kerk. De mensen waren in hun hele doen en laten afhankelijk van en ondergeschikt aan het goddelijke, het heilige of het uitverkorene. En voor alle kwalen, noden, gevaren en bekeringen waren voorbeeldige heiligen en heilige voorbeelden beschikbaar; wie kent bijvoorbeeld niet het aanroepen van de heilige Antonius, als hij iets kwijt is. Het lag dus voor de hand dat ook de gilden zich opstelden onder een passende heilige schutspatroon.

Opvallend is dat zich onder de gildeheiligen veel martelaren en martelaressen bevinden. Militaire heiligen zoals Joris en Sebastiaan hadden de voorkeur. Daarnaast kozen gilden vaak standvastige en dappere heilige vrouwen zoals Catharina, Barbara, Margaretha. De eerste heiligen zijn vooral martelaren. Er waren er genoeg. Opvallend is dat vooral in Oost-Brabant veel gilden Catharina tot patrones kozen en dat vele van die gilden ook nog Barbara tot beschermheilige hebben. Catharina en Barbara worden dikwijls samen afgebeeld.

Sint Catharina (van Alexandrië)

Gestorven in 307; naamfeest op 25 november. Maagd, martelares, noodhelpster en kruistochtheilige. Ze wordt aangeroepen als beschermster tegen de pest en ter bewaking van de kuisheid. Ook wordt ze soms gezien als beschermster tijdens de bevalling. Er zijn geen betrouwbare, historische bronnen over Catharina. Zij zou de dochter van koning Costus van Alexandrië zijn geweest. Na een visioen van Maria en bezoeken aan een kluizenaar liet zij zich dopen. In een droom ontving zij van Jesus een ring: haar volmaakte bruidegom. Zij keerde zich af van het aardse, en liet zich verder onderwijzen door kluizenaars. Nadat zij keizer Maxentius had beschuldigd van wreedheid, werd zij in een donkere kelder opgesloten waar zij door engelen werd gevoed. Zij wist alle 50 geleerden die probeerden haar van het christelijke geloof af te brengen te bekeren door haar welbespraaktheid en logisch redeneren. Later kwamen ook de keizerin en 200 dienaressen haar in de kelder bezoeken en ook zij werden allen bekeerd tot het christelijk geloof. Maar allen stierven de marteldood. Catharina zelf werd uiteindelijk ook gemarteld. Ze zou met een rad met ijzeren punten uit elkaar getrokken worden, maar dat rad werd door de bliksem getroffen. Toen werd ze op de brandstapel gezet, die echter haar beulen in vlam zetten. Tenslotte werd ze onthoofd met het zwaard en stroomde melk in plaats van bloed uit haar wonden. Zij werd door engelen weggevoerd en op de heilige berg Sinaï begraven.

Catharina wordt sinds de 9e eeuw vereerd, nadat op de berg Sinaï het gaaf bewaarde lijk van een jonge vrouw was gevonden. Zij wordt afgebeeld als een mooi, goed gekleed, jong meisje, gekroond, met zwaard, (kapot) spakenrad, boek en een palmtak als symbool van de overwinning, maagdelijkheid en martelaarschap. Catharina is net als de Heilige Lucia, een van de zeven primaire heiligen van de R.K. kerk. Ze is onder andere de patrones van steden als Venetië en Eindhoven.



H. Catharina van Alexandrië op de achterzijde van het vaandel van de 3e Orde van de H. Franciscus (H. Luciakerk Mierlo).



Sint Barbara

Gestorven in 306; naamfeest op 4 december.

Maagd, martelares, noodhelpster, kruistochtheilige. Beschermster tegen brand en bliksem en tegen een plotselinge dood. Ook kan haar hulp ingeroepen worden als storm het land verwoest. De H. Barbara is ook de beschermheilige van verschillende gevaarlijke beroepen.

Barbara was de mooie dochter van de rijke heiden Dioscorus in Nicomedië, klein Azië. Ze was zo mooi, dat haar vader een toren met badhuis liet bouwen om haar daarin te 'bewaren'. Toen de bouwers in deze toren twee ramen wilden maken, beval zij een raam meer aan te brengen. Van de Heilige Drie Eenheid immers moest haar ziel het licht ontvangen. Zo bemerkte vader dat zijn dochter christen was geworden. Toen ze na martelingen standvastig bleef in haar geloof, sloeg haar vader haar het hoofd af. God strafte meteen: Dioscorus werd ter plekke door de bliksem gedood.

Barbara wordt voorgesteld als een gekroonde jonge vrouw met heel wat attributen: de palm der martelaren, zwaard en ciborie (= de kelk waarin de geconsacreerde hosties worden bewaard) en natuurlijk de toren met de drie ramen. Vaak wordt ze afgebeeld in gezelschap van Sint Catharina. Ze symboliseren het kloosterleven: Catharina het contemplatieve of beschouwende en Barbara het apostolische of actieve.

Sint Sebastiaan

Gestorven omstreeks 288, naamfeest op 20 januari.

Romeinse heilige, soldaat, martelaar, kruistochtheilige, pestheilige. Beschermheilige van de boogschutters, soldaten, jagers, kleermakers en brandweerlieden.

De in de 5e eeuw ontstane legenden bevatten weinig historisch betrouwbare feiten. Sebastiaan, geboren in het Franse Narbonne, zou gestorven zijn aan het eind van de 3e eeuw, toen keizer Diocletianus over Rome heerste. Sebastiaan was hoofdman van het eerste cohort in het leger van de keizer, kwam als christen voor zijn geloof uit en kon daardoor als keizerlijk officier niet gehandhaafd blijven. Mauritaanse boogschutters beschoten hem met veel pijlen en lieten hem voor dood achter. Een christen, genaamd Irene, trof hem nog levend aan, hangend in touwen. Sebastiaan herstelde, maar werd later opnieuw gevangen genomen, met knuppels gedood en begraven in de Via Appia-catacomben. Al in de 4e eeuw werd boven het graf de Apostelbasiliek gebouwd, een van de zeven hoofdkerken van Rome.

Van (het lijden van) Sebastiaan zijn talloze afbeeldingen bekend. In de Renaissance bleek Sebastiaan dankbaar te worden gebruikt om jongemannenschoonheid (zo bloot mogelijk) uit te beelden. Hoewel Sebastiaan dikwijls met een kruisboog is afgebeeld, is hij de kenmerkende heilige van de handbooggilden.

Sint Antonius Abt

Gestorven omstreeks 357; naamfeest op 17 januari.

Kluzenaar, abt, volksheilige, noodhelper. Beschermheilige van varkens en huisdieren, ook van beroepen die met dieren te maken hebben zoals slagers, zwijnenhoeders en veeboeren, maar ook van mandenmakers, begrafenisondernemers en wevers.

Antonius werd geboren als kind van rijke ouders. Toen hij twintig jaar was, stierven zijn ouders; na het lezen van het evangelie van Matteüs gaf hij alle bezittingen aan de armen en trok zich in eenzaamheid in de woestijn terug. Later voegden andere christenen zich bij hem. Ze vormden een van de eerste gemeenschappen van monniken in zijn klooster van Sint Antonius in de Oostelijke Woestijn van Egypte. Antonius stierf op 105-jarige leeftijd en werd volgens zijn eigen instructies in een geheim graf begraven om te voorkomen dat zijn graf een plaats van verering zou worden. Al snel na zijn dood werd hij heilig verklaard.

Zijn bijnaam 'Antonius met het varken' ontstond in de Middeleeuwen. De Antonieten, leden van de naar hem vernoemde verpleegorde, mochten hun varkens vrij laten rondlopen als vergoeding voor de verpleging die zij verstrekten. Op 17 januari werden deze varkens geslacht en werd het varkensvlees verdeeld onder de armen.



H. Sebastiaan, schilderij van Francesco Bonsignon (collectie Rijksmuseum Amsterdam).



Beeldje van H. Barbara uit ca. 1520. (Catharijneconvent Utrecht).



H. Antonius Abt, beeld uit de Sint Luciakerk Mierlo-Hout.

Vaandels als pronkstukken

Het vaandel is het belangrijkste pronkstuk van een gilde, reden ook om de afbeeldingen van de vaandels van de Mierlose gilden een prominente plek op de voorpagina te geven.

Meestal staat op het gildevaandel in het midden een afbeelding van de patroonheilige van het gilde. Daarnaast staan vaak – maar dat is geen voorschrift – de attributen van de patroonheilige op het vaandel alsmede de naam van het gilde, de vestigingsplaats, het jaar van oprichting en activiteiten van het gilde. Het vaandel wordt vol trots getoond aan de

buitenwereld en onderscheidt het gilde van de andere gilden. Het vaandel is bij alle gilden een zeer kostbaar attribuut dat met grote zorg wordt ontworpen en gemaakt. Er zijn voorbeelden bekend van vaandels die met de hand geborduurd zijn en waarin meer dan 2000 uur arbeid zitten.



De vaandrig van Sint Sebastiaan Mierlo draagt het vaandel liggend.





De vaandrig van Sint Catharina en Sint Barbara neigt het vaandel tijdens de 'kersenmis' in 2016.

Het vaandel symboliseert ook het gilde; dit betekent dat het vaandel gegroet dient te worden door derden. Als het gilde opmarcheert voor de eretribune, biedt de vaandrig het vaandel aan de toeschouwers aan om gegroet te worden. Hij doet dat door als het vaandel staande gedragen wordt (dat betekent rechtop voor de borst van de vaandrig) het vaandel langzaam naar voren te buigen om het doek met symbolen en afbeeldingen goed te laten zien of als het vaandel liggend gedragen wordt (over de schouder van de vaandrig) de standaard waaraan het vaandel bevestigd is iets los te laten komen van de schouder. Deze bewegingen moeten dus niet gezien worden als groet door het vaandel, maar als actie van de vaandrig om het vaandel te tonen en aan te bieden aan de toeschouwers om gegroet te worden.

Het vaandel is ook een teken van het verbond tussen het gilde en de Allerhoogste. Een vaandel wordt dan ook altijd ingezegend door een priester, meestal bij een bijzondere (kerkelijke) aangelegenheid. Dit gebeurt tijdens een eucharistieviering waarbij het vaandel bij de consecratie neigt (buigt) voor God, maar ook als het gilde voorbij trekt aan de kerk. Kortom er is veel symboliek aan het vaandel verbonden. Het vaandel is zo belangrijk dat het ook

nooit de grond mag raken, behalve wanneer het betreden mag worden. Dit mag alleen door de regerende landelijke of kerkelijke vorst en door de gildekoning net nadat hij zich tot koning geschoten heeft en geïnstalleerd wordt.

Het vaandel heeft ook een belangrijke rol bij het hernieuwen van de eed van trouw aan wereldlijke en kerkelijke overheid. Het vaandel neigt dan niet, maar wordt driemaal naar rechts en driemaal naar links over de hoofden van de wereldlijke of kerkelijke leiders gezwaid.

Bij een begrafenis met gilde-eer brengt de vaandrig een vendelgroet ten afscheid door met zijn vaandel drie keer naar rechts en drie keer naar links over de kist te vendelen. Daarna drukt de vaandrig de punt van het vaandel op de kist en haalt deze met een ruk omhoog tot bijna verticaal om hiermee het aardse en het hemelse te symboliseren.

Het vaandel wordt ook ingezet bij de installatie van de gildekoning of een nieuwe gildebroeder of -zuster. Zij zweren de trouw aan het gilde terwijl ze een punt van het gildevaandel in de hand houden. Hiermee wordt gesymboliseerd dat de gezworen trouw zowel het eigen gilde als de Allerhoogste betreft.



Sint Catharina en Sint Barbara

Het vaandel van het Sint Catharina en Sint Barbaragilde is bijna 40 jaar oud. Op 20 december 1983 kreeg Hein van den Boomen (1930-1985) de opdracht een nieuw vaandel te ontwerpen. Hij voltooide het ontwerp kort voor zijn overlijden. Het vaandel is geschilderd op natuurzijde, door Nicolette Stienen-Ernsting uit Stramproy. Op het vaandel staan de twee gekroonde beschermheiligen van het gilde Sint Catharina (links) en Sint Barbara (rechts), met hun attributen: Sint Catharina met het gebroken spakenrad, boek en palmtak als symbolen van de overwinning, maagdelijkheid en martelaarschap, Sint Barbara met (ook) een palmtak, de toren met drie ramen, het zwaard en de ciborie (kelk) met hosties. De naam van de ontwerper staat tussen de voeten van Sint Catharina. Opvallend op het vaandel is het gebruik van de kleine letters t en h tussen de overige hoofdletters en de bijzondere E.

Op Eerste Pinksterdag 1985 vond, in de toen net gerestaureerde Heilige Luciakerk, de wijding van het altaar plaats door Mgr. Jan Bluijssen, emeritus bisschop van 's Hertogenbosch. Tijdens deze eucharistieviering werd ook het nieuwe hoofdvaandel van het Sint Catharina en Sint Barbara Gilde Mierlo ingewijd. Het vaandel viel al snel in de prijzen, want op de Kringgildendag in Son in datzelfde jaar won het de prijs van 'schoonste vaandel'.

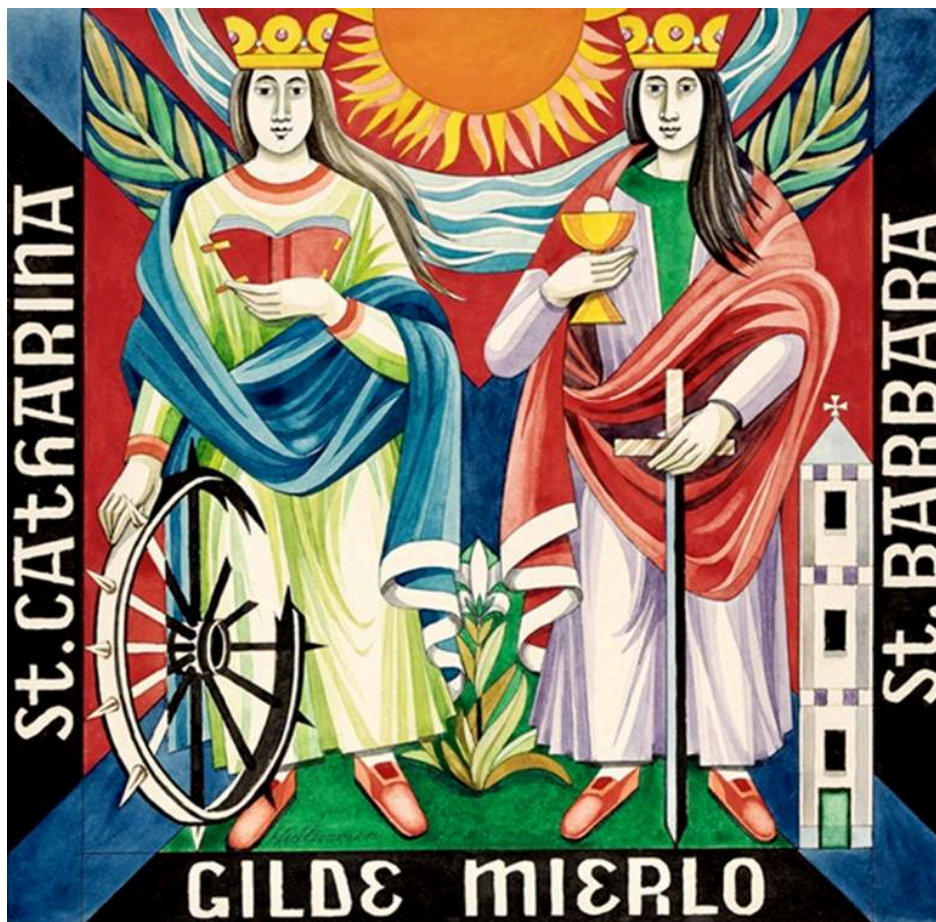


Hein van den Boomen en Nicolette Stienen bij het ontwerp van het nieuwe vaandel.

Sint Sebastiaan

Het vaandel van gilde Sint Sebastiaan dateert uit 2015 en is een ontwerp van de Mierlose kunstenaar Paul Becx. Het is gemaakt door Heleen Franken van Borduurstudio Budel. Het is een prachtig kleurrijk vaandel waarop vanzelfsprekend de patroonheilige Sint Sebastiaan staat afgebeeld. Daarnaast zijn twee gemeentewapens van de voormalige gemeente Mierlo afgebeeld, alsook tweemaal een krukkenkruis of ook wel Jeruzalem Kruis, een oud wapen dat tevens het wapen van het koninkrijk van Jeruzalem was. Dit wapen is toegeschreven aan Sint Sebastiaan. Natuurlijk staat onder de afbeelding van Sint Sebastiaan de naam van dit Mierlo's gilde. Ook worden de disciplines die het gilde beoefent uitbeeld: gewerschieten, tamboeren, vendelen en kruisboogschieten. De krans eromheen bestaat uit facetten die het aantal gilden van de Kring Kempenland voorstelt. Het vaandel werd gepresenteerd tijdens de Teerdag op zaterdag 24 januari 2015. Tijdens de eucharistieviering in de Heilige Luciakerk werd het nieuwe vaandel ingewijd door Pastoor Jacques Kloeg.





Sint Antonius Abt

Het hoofdvaandel van het gilde Sint Antonius Abt kenmerkt zich door de kleuren rood en groen, de kleuren van dit gilde. Op de voorzijde staat een handgeborduurde afbeelding van patroonheilige 'Sint Antonius Abt' met het varken. Aan de achterzijde staat een eveneens met de hand geborduurde tekst:

'Gilde St. Antonius Abt Mierlo-Hout 1640'

Het hoofdvaandel is gemaakt door de zusters van het Missieklooster Heilig Bloed in Aarle-Rixtel en werd geschonken door Johan van de Konijnenberg. Hij was in 1962 de eerste keizer van het gilde. Keizer word je als je driemaal op rij tot koning van het gilde bent uitgeroepen. En keizer blijf je voor het leven.

Het hoofdvaandel werd in 1963 ingezegend door pastoor Cornelis Verbeek. Na 40 jaar gebruik was het vaandel aan restauratie toe. Dat is in 2023 gebeurd. Zo werd de groene band waar de vaandelstok ingeschoven wordt, vervangen door een rode band en ook is het vaandel volledig gereinigd.



Pastoor Cornelis Verbeek zegent in 1963 het nieuwe hoofdvaandel van Gilde Sint Antonius Abt in.





Relatie met katholieke kerk

Hoewel er van oudsher een nauwe band is tussen gilden en de katholieke kerk, hoeven Brabantse gildebroeders- of zusters vandaag de dag niet per se praktiserend katholiek te zijn. In het algemeen is het ook vanuit historisch oogpunt onjuist te stellen dat gildewezen en katholiciteit identieke begrippen zijn. Toch gaat in de praktijk vrijwel ieder openbaar optreden van de gilden gepaard met een kerkelijke viering in een katholieke traditie.

Een gilde werd officieel erkend bij het verlenen van de 'caert' ('brief', 'charte', 'reglement'), de stichtingsacte, die tevens het eerste reglement bevat. In alle gevallen bestond het gezelschap al en werd het na zijn bestaansgrond te hebben bewezen met een caert bevestigd.

In de 'Charte de Schutterije van Mierle' zoals opgesteld tussen 1556 en 1560, worden zowel de taken van het gilde of de broederschap beschreven als de binding met de kerk. Een voorbeeld: *'een minnelijcke schutterije ende bruderschap eendrachtelijck ende minnelijck gheordonneert ter eeren godts Almahgtigh Maria sijnder ghebenedijder Moeder ende sunderlijck ter eeren der heijligher Maeghden Sinte Catharina ende St. Barbara, om daer meede den dienst godts in der kerken van Mierlo t'onderhouden gheordonneert bij den Raede ende heere van Mierle, Schepenen ende gheswooren deeckenende oock met een deel vander bruderen'.*

Het bevoegd gezag (de heren van Mierlo) 'legaliseerde' deze stukken. Uit de Caerte blijkt dat de gilden niet alleen een beschermende, religieuze en sociale functie hadden ten opzicht van behoeftigen en zieken, maar ook ten opzichte van de plaatselijke gemeenschap, desnoods met wapenen. Omdat er in de middeleeuwen en de vele jaren daarna helemaal niets geregeld was voor de armen en zieken in de (dorps-)gemeenschappen kwam het vooral aan op de onderlinge solidariteit van de boeren en burgers. Men hielp elkaar, vaak ook vanuit de diaconie. De broedersschappen en gilden zagen hierin voor zichzelf een taak weggelegd.

Meer dan 60 jaar geleden, in 1959 - dus 400 jaar na de hiervoor genoemde acte - werd een nieuwe 'Caerte oftewel Reglement van de Schutsgilde Sinte Catharina en Sinte Barbara te Mierlo-Dorp' opgesteld. In artikel 1 van de nieuwe Caerte werden de doelstellingen het gilde opnieuw geformuleerd:



Het gilde Sint Catharina en Sint Barbara begeleidt emeritus bisschop Jan Bluysen van de pastorie naar de kerk.



1. Op de eerste plaats God dienen;
2. Op de tweede plaats: gehoorzaam zijn en de geestelijke en wereldlijke overheden steunen;
3. Op de derde plaats een vormingsinstituut zijn waarin de broeders door de beoefening der naastenliefde metterdaad allen voor één en één voor allen proberen te zijn;
4. Op de vierde plaats in eerbied voor de voorouders, die deze gilde hebben gesticht alles te blijven doen tot instandhouding van dit gilde met al zijn regels en gewoonten, zoals deze van ouder op ouder werden overgeleverd.

In artikel 2 werden de middelen genoemd om de doelen te bereiken: onder meer het opleiden van vendeliers, het beoefenen van het edele vendelspel, het opleiden van tamboers, het roeren van de dieptetrom en het aanrichten van een jaarlijks teermaal. Artikel 3 was een opsomming van alle eerbewijzen aan God en de wereldlijke overheid die nageleefd moesten worden. In artikel 5 werd expliciet gemeld dat alleen mannen lid konden zijn, die bovendien rooms-katholiek waren en een

ambachtelijk beroep uitoefenden.

20 jaar later, in 1979, zijn voor het eerst officiële statuten van het gilde bij de notaris gepasseerd. In die statuten staat dat het gilde tot doel heeft zichzelf in stand te houden en in aanzien te doen toenemen, de gildegeest en de gildetradities in acht te nemen. Van de gildebroeders wordt niet verlangd dat ze gelovig zijn. Maar in het bijbehorende huishoudelijk reglement wordt gesteld, dat 'de mannelijke personen te goeder naam en faam bekend staan, waarbij het wenselijk is – gezien de aloude verplichtingen – dat zij de rooms-katholieke godsdienst belijden of ondersteunen'.

Weer 40 jaar later, in 2019, is bij een hernieuwde statutenwijziging de eis 'mannelijke personen' losgelaten. Iedereen van 18 jaar en ouder kan nu lid worden van het gilde. Mannen en vrouwen zijn in alle opzichten gelijkwaardig lid. De verhouding tot de rooms-katholieke kerk wordt nu omschreven als 'in traditie verbonden', maar het gilde blijft nog wel 'geïnspireerd door de christelijke geest'. Uitdrukkelijk wordt nu omschreven dat het gilde zijn doel tracht te bereiken door onder meer het initiëren en uitvoeren van sociale activiteiten voor specifieke doelgroepen in de Mierlose samenleving.



Bij de inwijding van het altaar na de restauratie van de Heilige Luciakerk in 1985 zegende mgr. Blyssen ook het vaandel van het gilde. In deze viering concelebreerde hij met pastoor Vosters (l) en emeritus pastoor Smulders, die lid van verdienste van het gilde was.



Dienstbaar aan de overheden

Het gilde is altijd dienstbaar geweest aan de kerk en aan de wereldlijke overheid. Dienstbaarheid aan de kerk staat nog steeds bijna bovenaan in het vaandel van het gilde. De dienstbaarheid aan de wereldlijke overheid wordt in de 'Caerte' van het gilde genoemd.

Allereerst de dienstbaarheid aan de kerk

De gildebroeders moesten alle religieuze verplichtingen vervullen die van de leden van de kerkgemeenschap werden vereist. Dat betekende trouwens niet dat gildebroeders altijd 'heilige boontjes' waren. Integendeel: talloze keren werd geklaagd over de uitspattingen van de gildebroeders tijdens teerdagen, patroonsdagen en drinkgelagen op de kermis.

De Mierlose schuttersgilden hadden in het begin van de 19e eeuw hun vaste plaats verworven in de schuurkerk in de Markstraat. Daar beschikten zij over eigen altaren en beelden. Na 1818 werd de oude parochiekerk weer in gebruik genomen. Het is niet bekend of de gilden hun eigen altaren mee hebben mogen nemen naar de parochiekerk.

In de eerste helft van de 19e eeuw keerde in veel Brabantse parochies de geestelijkheid zich tegen de gilden. Pastores ergerden zich over de dronkenschappen en het vloeken van de gildebroeders en de gilden raakten in hun eigen dorpsgemeenschap in diskrediet. Zelfs de toenmalige burgemeester Ververs (in functie van 1810 tot 1841) sprak zich negatief uit over de gilden. De oude werkzaamheid van het gilde met betrekking tot het handhaven van de goede orde en rust binnen de dorpsgemeenschap was volgens hem ver te zoeken.

Verhouding hersteld

Er werden nieuwe (kerk-)reglementen opgesteld om de gilden onder controle te houden. In de tweede helft van de 19e eeuw waren de verhoudingen tussen kerk en gilde weer min of meer hersteld. Tegenwoordig worden de Mierlose gilden uitgenodigd om bijzondere kerkelijke gebeurtenissen in de Mierlose Heilige Luciakerk of daarbuiten met hun aanwezigheid op te luisteren.

Dienstbaarheid aan de kerk staat dan ook nog steeds (bijna) bovenaan in het vaandel van het gilde geschreven. De relatie met de kerk speelt zich veelal in de openbaarheid af. Het Sint Catharina en Sint Barbara Gilde vervult geen van de praktische taken die in en rond de kerk gedaan kunnen of moeten worden, zoals deel uitmaken van het kerkbestuur, het

deelnemen aan of het organiseren van bedevaarten, het inrichten of onderhouden van een eigen gildekapel in de kerk, het assisteren bij kerkdiensten, het onderhoud van het kerkhof en schoonmaakbeurten. Of het gilde dat vroeger wel deed, is niet beschreven. Zoals elders gemeld heeft het Sint Sebastiaangilde een taak bij het onderhouden van het kerkhof.

Wel blijkt uit de jaarverslagen van de afgelopen ruim 60 jaar dat het gilde altijd vertegenwoordigd was bij grotere kerkelijke gebeurtenissen, zoals het inhalen van een pastoor, het pausbezoek, priesterfeesten en bijzondere jaarlijkse vieringen.

Zo was het gilde bijvoorbeeld aanwezig bij het inhalen van de pastoors H. Smulders in 1964 en J. Kloeg in 1986 en in datzelfde jaar bij het afscheid van pastoor L. Vosters.

Het gilde luisterde de priesterfeesten op van pastoor Smulders (1980 en 1990), pater T. Liebreks (1989 en 1999) en pastoor Kloeg (1998) en was in 2005 aanwezig bij het zilveren priesterfeest van bisschop Hurkmans. Ook was het Mierlose gilde present bij het bezoek van paus Johannes Paulus II aan Eindhoven, in



Neigen van het hoofdvaandel (met die van het gilde Sint Catharina en gilde St Barbara Geldrop) tijdens de mis op 31 mei 2016 in de Sint Jan Basiliek te 's Hertogenbosch.



1985. De eerste heilige missen die de neomisten John van de Laar (1991), Stuart Allen (1992) en Christiaan van der Heijden (1996) opdroegen, werden ook met gilde-eer omkranst, net als de uitvaartdiensten van de pastoors Smulders in 1996 en Kloeg in 2018 en bisschop Bluijssen in 2013.

Ook was het Sint Catharina en Sint Barbara Gilde er bij, toen in 2008 het 150-jarig bestaan van de Heilige Luciakerk werd gevierd, in 2022 het 800-jarig bestaan van de Sint Jan Basiliek in Den Bosch en in 2015 het eerste Mierlose kersenoogstfeest sinds 1971. In 2016 en volgende jaren ging het gilde in de Sint Jan tijdens de viering van het einde van de Mariamaand op 31 mei voor bij de processie van het Mariabeeld van het hoofdaltaar naar de kapel. Tenslotte was het gilde er tijdens de Hoofdliedendag met Pontificale Eucharistieviering in 2011 in de Sint Jan, met als concelebrant pastoor J. Kloeg, en zang van het Parochieel Mannenkoor uit Mierlo in samenwerking met de Noordbrabantse Federatie van Schuttersgilden.

De manier waarop het gilde zich bij zo'n kerkelijke gebeurtenis presenteert, staat vast: het gilde haalt de voorganger(s) en eventuele assistenten zoals acolieten en misdienaars op bij de pastorie of sacristie of zij voegen in achter de kerk. De stoet kan op verschillende manieren worden geformeerd:

- Het hele gilde gaat voorop, gevolgd door de liturgische stoet;
- Tamboers, bazuinblazers en vendeliers gaan voorop, gevolgd door achtereenvolgens de liturgische stoet, de gildeoverheid en de overige gildebroeders en gildezusters.

Bij een viering met gilde-eer betreden en verlaten de gilden de kerk door het middenpad, met slaande trommen en eventueel vliegende vendels. De tamboers blijven voor het altaar staan, trommend tot het laatste gildelid heeft plaatsgenomen.

Naast deze 'grote' gebeurtenissen in de geschiedenis van de kerk waarbij de gilden werden uitgenodigd om aanwezig te zijn, zijn er ook de talloze interne gilde-aangelegenheden die zich deels in de parochiekerk afspelen. Zo kent het gilde sinds jaar en dag vaste tradities met voorgeschreven rituelen rond 'rouw en trouw' van gildebroeders (en -zusters). Gildebroeders hebben tot taak hun overleden medebroeders ter aarde te bestellen. Met de kerkelijke rituelen en het gilde-eerbetoon met gedempte trom en vaandelgroet komt zo een gildebegrafenis tot stand. Was er tot zo'n jaar of 20 geleden een min of meer vast protocol voor de uitvaart van een gildebroeder, nu wordt dat afgestemd met de familie.

Verder zijn er vaste rituelen en protocollen voor een gildehuwelijk; maar bij het Sint Catharina en Sint Barbara Gilde is al heel lang niemand meer getrouwd.

De dienstbaarheid aan de wereldlijke overheid

In de Caerte van het gilde wordt ook expliciet de dienstbaarheid van het gilde aan de (wereldlijke) overheid genoemd: aan de Heer van Mierlo, het gemeentebestuur tot later de Koning(in) van Nederland.

Hiervoor is al vermeld, dat de gilden soms van hogerhand beperkingen kregen opgelegd vanwege bijzondere omstandigheden als een (dreigende) oorlog of onbehoorlijk gedrag van een of meer gildebroeders. Soms kwamen de gilden in de problemen door openbare dronkenschap van de leden of door schietincidenten. Zo had een van de gilden tijdens de kermis van 1715 op de vogel geschoten. Daarbij was Adriaantje, de vrouw van Joost Verbeek, door 5 schoten in de rug geraakt, wat ze niet overleefde. De toedracht van het voorval is niet duidelijk. Aangezien hier sprake was van vogelschieten door een schutterij op het Lijntje, wordt aangenomen dat het hier om het Sint Catharina en Sint Barbara Gilde gaat.

Tijdens en nog na de 80-jarige oorlog werden de gilden in hun openbare optredens zeer beperkt. Daarna werd de houding van de overheid ten opzicht van de gilden weer toegeeflijker. Maar in het midden van de 18e eeuw woedde er ver buiten ons land weer een oorlog, de Oostenrijkse successieoorlog, en werden er weer allerlei beperkingen opgelegd. Tijdens de Franse bezetting, onder koning Lodewijk Napoleon, werden de gilden in 1809 juist uitgenodigd om de koning bij de doorreis door Geldrop en Mierlo te begeleiden.

De houding van de landelijke en/of regionale overheid ten aanzien van gilden bleef tijdens de laatste twee eeuwen redelijk 'neutraal'. Er waren wel wat beperkingen tijdens de Eerste Wereldoorlog. Over het reilen en zeilen van de gilden in de jaren 1940-1945 is bijna niets gepubliceerd.



Eed van Trouw in de Heilige Luciakerk tijdens gildemis van 14 december 2016.



De Eed van Trouw

Het gildevaandel is het eigen, maar ook het belangrijkste symbool van het gilde. Met dat vaandel groeten de gildebreeders maar op twee momenten: bij de consecratie in de mis en bij de (hernieuwing van de) Eed van Trouw. Die Eed van trouw wordt in Mierlo jaarlijks een keer of vaker gebracht naar de wereldlijke overheid, in de vorm van een vendelgroet.

Met de Eed van Trouw aan kerkelijk en wereldlijk gezag bevestigt het gilde trouw aan kerk en gemeenschap. De vaandrig zwaait met zijn vaandel driemaal rechts en driemaal links over de hoofden van burgemeester en/of pastoor.

Het is een passend gebaar als de vertegenwoordiger van het gezag na afloop van deze ceremonie het nog even gepresenteerde vaandel met een hoofdknik groet en vervolgens de vaandrig met een handdruk bedankt voor de aflegging van deze eed.

Er zijn gilden die dit ritueel jaarlijks uitvoeren (hernieuwen), maar er zijn ook gilden die dit ritueel uitsluitend bij bijzondere gebeurtenissen toepassen. De Eed van Trouw houdt onder meer in:

- Gelofte door de leden waarin ze beloven om mensen in nood te helpen;
- Het gilde verklaart symbolisch trouw te zijn aan God, Koning en vaderland; trouw aan de gildewaarden en -normen;
- Eeuwigdurende belofte aan het gilde.



Vaandrig Peter Berkers vernieuwt namens de Mierlose gilden de eed van trouw aan burgemeester Jos van Bree op 27 april 2024.

Het betreden van het vaandel: een zeldzame gebeurtenis

Binnen het gildewezen kent men nog twee gebruiken waarbij met het vaandel trouw en onderwerping wordt uitgebeeld:

- Het vaandel wordt op de grond uitgespreid voor de nieuwe gildeheer of beschermheer, die het als symbool van de aanvaarding van deze waardigheid mag betreden.
- Het vaandel wordt ook uitgespreid voor het hoogste kerkelijk gezag, de paus, of het hoogste wereldlijk gezag, de koning en koningin der Nederlanden, als ze voor het eerst als zodanig worden ontvangen. Deze symbolische handeling die onderwerping verbeeldt, is dus een hoogst zeldzame gebeurtenis.

Bij de Mierlose gilden mag ook een nieuwe burgemeester het vaandel betreden bij zijn of haar installatie; het wordt dan uitgespreid op de grond aan de gemeentegrens.

Een en ander is wel afhankelijk van de weersomstandigheden en het moet binnen het protocol van de installatie passen. Bovengenoemde gebruiken zijn de enige gebruiken, waarbij het is toegestaan dat met het vaandel de grond wordt geraakt.

De rituelen in Mierlo

In Mierlo wordt de Eed van Trouw vanuit het gilde naar de wereldlijke overheid jaarlijks een of meerdere malen gebracht en in het openbaar getoond met een vendelgroet. Dat doen beide Mierlose gilden in elk geval jaarlijks bij de onthulling van het nieuwe schild op de Meiboom, op Koningsdag op het Molenplein, in aanwezigheid van de burgemeester. Ook jaarlijks zijn op 4 mei de vier gilden uit Mierlo en Geldrop





Het betreden van de hoofdvaandels van vele gilden door Koning Willem-Alexander en Koningin Maxima bij hun eerste officiële bezoek aan Noord Brabant 12 juni 2013, na hun inhuldiging.

aanwezig op het Engelse Ereveld voor de dodenherdenking. Sinds 1999 zijn de gilden elk vijfde jaar present op de bevrijdingsherdenking op in september, eveneens op het Engelse Ereveld. Tenslotte zijn ze er – sinds 2019 – elk jaar bij tijdens de herdenking van de bevrijding van Peelland, in telkens andere gemeenten, met vrijwel alle gilden uit de dorpen in de Peel en Noord-Limburg. In het eerste coronajaar was deze herdenking op het Engels Ereveld in Mierlo.

Net als bij de kerkelijke overheid zijn er ook gildepocollen voor de ontvangst en uitgeleide van burgemeesters, provinciale en landelijke leden van de overheid en de Koning(in).

In de jaarverslagen van het Sint Catharina en Sint Barbara Gilde (aanwezig sinds 1964) worden onder meer de volgende openbare evenementen en/of gildefeesten vermeld waarbij de Mierlose gilden aanwezig waren.

1976 afscheid burgemeester H. van Kuijk

1977 intocht burgemeester mevr. J. van Lokven

1986 afscheid burgemeester mevr. J. van Lokven

1986 intocht nieuwe burgemeester J. Berkhout

1994 aanwezig bij bezoek Poolse president Lech Walesa aan 's Hertogenbosch

1998 inhalen nieuwe burgemeester mevr. N. Jacobs-Aarts

2003 afscheid burgemeester mevr. N. Jacobs-Aarts

2004 inhalen nieuwe burgemeester mevr. R. Donders-de Leest

2005 Kringgildedag in Mierlo, Eed van Trouw aan de Commissaris der Koningin mevr. H. May – Weggen

2007 Gildebroeders aanwezig op Prinsjesdag in Den Haag, een erehaag vormend

2013 'Blijde Inkomste' van het (nieuwe) Koningspaar, 1e officiële bezoek aan Noord-Brabant, in Oisterwijk

2015 afscheid burgemeester mevr. R. Donders

2015 inhalen nieuwe burgemeester B. Link

2019 installatie nieuwe burgemeester J. van Bree





Hare majesteit koningin Juliana schrijdt over het vaandel van Sint Antonius Abt bij het bezoek aan Soestdijk.



Inhalen van de nieuwe burgemeester van Mierlo mevr. N. Jacobs-Aarts, 17 april 1998.



Ontvangst van de nieuwe burgemeester van Geldrop-Mierlo, mevr. R. Donders op 1 september 2004.



Vaandrig Ruud de Haan



Ruim 33 jaar al is Ruud de Haan lid van het gilde Sint Catharina en Sint Barbara. Tot enkele jaren geleden had hij een functie die in de gildewereld al eeuwenoud is: die van vaandrig. De vaandrig heeft de eer het hoofdvaandel te mogen dragen en de bijbehorende rituelen zoals 'de eed van trouw aan overheden' en 'de laatste groet aan overledenen' uit te voeren. Ruud de Haan, inmiddels 83 jaar oud, moest zijn taak als vaandrig 3 jaar geleden overdragen vanwege een beperktere mobiliteit. Ruud de Haan was tot aan zijn pensionering in 2002 docent Duits in het middelbaar onderwijs. Hij is getrouwd met Yvonne, ze hebben 2 zonen (57 en 55 jaar oud) en een dochter, 56 jaar en 5 kleinkinderen. Toen het gezin De Haan in 1976 in Mierlo kwam wonen, werden Toon en Mia Bekx de burenen. "Via zoon Arthur, die met zijn vriendje Joan Bekx vendelier bij het gilde Sint Catharina en Sint Barbara was en natuurlijk via Toon ben ik later ook gildebroeder geworden en geïnstalleerd in 1991", vertelt Ruud. "Als gildebroeder heb ik sinds 2005 als vaandrig het gilde met veel plezier gediend tot ik op tachtigjarige leeftijd door beperktere mobiliteit het vaandrig-schap over moest dragen."

Broeder- en zusterschap staan hoog in het vaandel van het gilde, vertelt Ruud. "En ik draag daar naar vermogen graag aan bij, zo veel en zo vaak als binnen mijn mogelijkheden ligt. Vele mooie momenten, naast droevige momenten, heb ik samen met het gilde mogen meemaken. Een moment dat er echter uitspringt en dat ik altijd weer heel indrukwekkend vind, is de jaarlijkse Dodenherdenking, op 4 mei, met de gilden en vele aanwezigen op het Mierlose Oorlogskerkhof."

Tot slot: "Een mooi moment zal ongetwijfeld ook zijn de viering van het 550-jarig jubileum van ons gilde op 16 juni 2024!"



Vaandrig van het gilde Sint Antonius Abt brengt een laatste groet aan een overleden gildebroeder tijdens de uitvaart met gilde-eer op de H. Lucia begraafplaats.



Organisatie van het gilde

Het gilde is in formele zin een vereniging met een bestuur en bij de notaris vastgelegde statuten. Sinds de statutenwijziging in november 2019 zijn bij het Sint Catharina en Sint Barbara Gilde ook vrouwen (gildezusters) welkom; zij hebben dezelfde rechten en plichten als de gildebroeders. De gildezusters waren overigens al in 2016 als lid van het gilde geïnstalleerd, vooruitlopend op de statutenwijziging.

De overheid

Het bestuur van het gilde wordt de overheid genoemd. De bestuursfuncties zijn de volgende: Regerend Deken (voorzitter), Jonge Deken (vice-voorzitter), Dekenschrijver (secretaris), Dekenschatbewaarder (penningmeester) en als vijfde lid nog een Deken. Ook de gildekoning neemt als adviseur deel aan de vergaderingen van de overheid tijdens de duur van zijn koningschap. De gildeheer heeft het recht als adviseur deel te nemen aan de vergaderingen.

De gildeheer of beschermheer

In de eerste 'moderne' Caerte of statuten van het Sint Catharina en Sint Barbara Gilde zoals op papier gezet in 1959 wordt gesproken over de mogelijkheid om een beschermheer te benoemen bij het gilde. Onder een beschermheer wordt verstaan *'rechtspersoon of natuurlijke persoon die door schenkingen of andere maatregelen het voortbestaan van het Gilde Sint Catharina en Sint Barbara te Mierlo-Dorp waarborgt'*. In 1995 - bij de herziening van de Statuten - wordt gesproken over een Gildeheer, die 'als algemeen geachte Mierlose ingezetene met toestemming van alle broeders als gildeheer verbonden kan worden'. De gildeheer heeft geen verplichtingen aan het Gilde. Hij heeft het recht de vergaderingen bij te wonen. Hij heeft een adviserende stem'. Bij de laatste statutenwijziging in 2019 zijn de bewoordingen van 1995 onverkort overgenomen.

De beschermheren of gildeheren die het gilde de laatste 100 jaar heeft gekend zijn:

A. Prinsen, rond 1924

J. van der Lande, 1964 -1967

W. de Jonge, 1968 -1980

N. van den Boomen 1982 - 2000

K. Bastiaensen, 2004 - 2010

T. Robbertsen, 2014 - 2024

De kapitein

De kapitein heeft de leiding bij het uittrekken van het gilde. Hij draagt zorg voor het nauwkeurig volgen van het voorgeschreven protocol bij een bepaalde ceremonie bij de diverse gelegenheden.

De kapitein draagt de ceremoniële kapiteinspiek. Die pieken zullen vroeger best wel bedoeld zijn geweest om te gebruiken als wapen tegen kwaadwillenden. Maar tegenwoordig duiden zij nog slechts de functie aan.



Toon Bekx, kapitein van 1986 tot 2003.

De vaandrig

De vaandrig of vaandeldrager heeft de eer het hoofdvaandel te mogen dragen en de bijbehorende rituelen zoals 'de eed van trouw aan overheden' en 'de laatste groet aan overledenen' uit te voeren. De functie van vaandrig is al eeuwen oud. Rembrandt van Rijn heeft in 1636 een prachtig schilderij gemaakt, dat na vele omzwervingen in 2022 in het Noordbrabants Museum te zien was. Veel vaandeldragers van de Brabantse gilden konden bij de presentatie van dit schilderij aanwezig zijn.

De vendeliers

De vendelier(s) dragen de vendels als het gilde uittrekt. Ze gebruiken de speciale (zwaai)vendels bij het brengen van de





De vaandeldragers van het gilde: Ruud de Haan en Theo Lenders, voor de Vaandragger van Rembrandt, oktober 2022.

gildegroet. Bij bijzondere gelegenheden wordt namens alle gildebroeders de vendelgroet gebracht.

De tamboers

De tamboers begeleiden het gilde als het uittrekt. Ook bij het brengen van de vendelgroet begeleiden zij de vendelier ter ondersteuning en aanmoediging. In vroeger jaren, tot ca 1960, had het Sint Catharina en Sint Barbara Gilde géén eigen tamboers. De tamboer was dus geen gildebroeder. Hij werd ingehuurd en betaald voor zijn diensten bij speciale gilde-aangelegenheden. Op de jaarbegroting van het gilde stond dus ieder jaar een speciale post 'inhuur tamboer(s)'.

WORDT GEVRAAGD:
een geschikt persoon,
 voor de gilde St. Catharina te Mierlo,
 om op te treden als tamboer, tegen
 flinke betaling.

*Advertentie voor inhuur tamboers uit
 De Zuid-Willemsvaart van 09-08-1899.*

Dit werd later anders. De tamboers (en vendeliers) konden tegen een verlaagde jaarlijkse contributie volledig lid worden van het gilde, en (dus) ook koning of lid van de overheid. De tamboers en vendeliers kregen een eigen gildekostuum: een rood pak. In een van de oudere statuten (de Caerte van 14 april 1959)



De vendeliers zwaaien hun vaandels voor God, koning en vaderland.





Tamboer Peter Doensen tijdens wedstrijden.

stond nog vermeld dat het gilde ten hoogste 6 tamboers en maximaal 12 vendeliers mocht hebben binnen het maximum van totaal 40 gildebroeders.

De koning en de keizer

Het koningsschieten is het jaarlijkse hoogtepunt van het verenigingsjaar. Meestal gebeurt dat tijdens de kermisdagen, zo ook in Mierlo. Het Sint Catharina en Sint Barbara Gilde houdt het koningsschieten op kermiszaterdag, gilde Sint Sebastiaan doet het op kermiszondag. Sommige andere gilden schieten slechts om de twee of zelfs drie jaar, vanwege de kosten die ermee gemoeid zijn voor de koning en het gilde. Maar in Mierlo schieten ze toch jaarlijks, ondanks de financiële consequenties. Gilde Sint Catharina en Sint Barbara schiet met het geweer, gilde Sint Sebastiaan met de kruisboog.

Als een gildebroeder/zuster zich drie jaar achter elkaar tot koning schiet, dan wordt hij/zij keizer. In tegenstelling tot bij Sint Antonius abt (3x zelfs) is dit bij de twee Mierlose gilden nog nooit voorgekomen. Gelukkig maar... want de nieuwe keizer heeft vergaande bevoegdheden om zich met het bestuur van het gilde te bemoeien, hij hoeft voor de rest van zijn leven (bij het gilde) geen contributie meer te betalen, krijgt gratis drank enz. enz. Althans, dat zijn de oude regels. Maar of dit nu nog geldt in de moderne tijd na vele wijzigingen in de statuten en het huishoudelijk reglement van het gilde?

Nadat de (dubbele) koning voor de derde keer de vogel naar beneden schiet, en hij tot keizer is gekroond, moet er opnieuw worden begonnen met koningsschieten, op een nieuwe vogel.



Diverse functionarissen bij elkaar van links naar rechts voormalig kapitein Jozef van den Boomen, gildeheer Teus Robbertsen, koning Willem Keeris, vaandrig Theo Lenders en regerend deken Ria Overwater.

Na een schietpartij in Alphen aan de Rijn op 9 april 2011, heeft de landelijke overheid de veiligheidsregels rond het schieten met geweer overigens aangescherpt. Schutters die regelmatig schieten, moeten een schietpasje hebben, uitgegeven door de Koepel van Nederlandse Traditionele Schutters (KNTS). Dit geldt dus niet voor de gildebroeders/zusters die bijvoorbeeld alleen meedoen aan het koningsschieten. Er wordt altijd geschoten onder toezicht van een schietmeester en/of baancommissaris. Daarnaast moeten de gilden die regelmatig met geweer schieten en schutsbomen hebben, gecertificeerd zijn door de KNSA (Koninklijke Nederlandse Schietsport Associatie) of door de hiervoor al genoemde KNTS. Vrijwel alle nog 'levende' gilden in Brabant, Limburg en Gelderland hebben dit certificaat. Daarnaast zijn – volgens een opgelegde regel van hogerhand – alle schutsbomen sinds 1982 voorzien van kogelvangs. Ook de schutsbomen voor het kruisboogschieten zijn nu veelal voorzien van veiligheidsvoorzieningen.



Het uiterlijk vertoon

Gildebroeders- en zusters vertonen zich bij openbare gelegenheden niet in hun gewone kleding, maar in gildekostuums. Dat kan per Gilde verschillend zijn: het ene Gilde kiest voor een deftig zwart pak, het andere voor een historische outfit.

Gildekostuums

Het Sint Catharina en Sint Barbara Gilde draagt zijn huidige kostuum sinds de heroprichting in 1960. Daarvoor was het Gilde bij openbare gelegenheden 'gewoon' gekleed in het 'goei' pak: meestal een trouwkostuum met een hoge hoed en daarbij een sjerp. Veel gilden, zo ook het Sint Catharina en Sint Barbara Gilde, gaan nu naar buiten in voornamelijk zwart, 'het trouwpak' met streepjesbroek, vest en slipjas, zwarte schoenen en 'stijle' hoge hoed. De 'goei pak'- en 'slipjas'-gilden worden voor de prijsstoekenning op gildefeesten geklasseerd in de categorie 'ongekostumeerde gilden' (!).

Gilde Sint Sebastiaan heeft sinds ca 1960 voor een andere outfit gekozen; het kostuum van dit Gilde is gebaseerd op 'historische' middeleeuwse kostuums. Voor die tijd traden de Gildebroeders naar buiten in een zwart pak met sjerp.

Het Gilde Sint Antonius Abt draagt het meest nieuwe gildekostuum. In 2021 heeft het Gilde na 31 jaar zijn traditionele uniformen ingeruild voor nieuwe uniformen die de Gilde tradities uitdragen, maar dan wel in een nieuw moderner jasje. De rood-groene uniformen zijn vervangen door een stijlvol donkergrijs pak met rood-groene sjerp.

Het hoofdvaandel

Het Gilde toont zich aan de buitenwereld met een aantal voorwerpen die vooral een symbolische betekenis hebben. Het vaandel zal aanvankelijk vooral bedoeld zijn ter onderscheiding van andere gilden en om zich duidelijker als groep te tonen. Nu is het vaandel het gewijde symbool voor de Gilde-eenheid. Daarom is het vaandel mooi en mag het nooit de grond raken. Het is veelal van zijde gemaakt en heeft bij alle gilden min of meer vaste afmetingen: ongeveer 2 bij 2 meter. Het vaandel van Sint Catharina en Sint Barbara Gilde is een ontwerp van de Mierlose

kunstenaar Hein van den Boomen; het dateert van 4 juli 1984 en op het vaandel zijn de beide patronessen van het Gilde te zien.

Zie verder het artikel Vaandels als pronkstukken eerder in deze uitgave.

De vendels

Begin vorige eeuw zijn naar Rijnlands voorbeeld bij de Brabantse gilden ook vendels ingevoerd, die in groepsverband gezwaaid worden door vendeliers. Deze kleinere vendels, met afmetingen van ca 1.80 bij 1.80 meter, zijn lichter dan het (hoofd)vaandel en worden met grote behendigheid gezwaaid in het vendelgebied, in vendelhulden voor jubilarissen, ereleden, overheden en bij demonstraties voor publiek. Op gildefeesten zijn er wedstrijden voor, in acrobatisch- en show-vendelen voor individuele vendeliers en voor groepen. De vendels zijn veelal eenvoudiger qua ontwerp en voeren meestal een (Andreas-)kruis.

De huidige vendels van St. Catharina en St. Barbara zijn een geschenk van Gildebroeder Piet van der Burgt en werden tijdens de Teerdag in het jaar 2000 aan het Gilde overhandigd.



Overdracht nieuwe vendels door Lid van Verdienste Piet van de Burgt (Teerdag 2000).



Het zildezilver, de koningsketen

Al sinds het ontstaan van de gilden biedt de koning aan het eind van zijn koningschap, meestal tijdens de teerdag van het gilde, een fraai koningsschild aan het gilde aan. Dit koningsschild is veelal door de koning zelf ontworpen, in overleg met een zilversmid en het toont enige persoonlijke aspecten uit het leven, werk en/of hobby's van de koning. Zo verzamelt een gilde door de jaren heen een prachtige verzameling zilveren schilden. Mantel dragers dragen deze schilden tijdens een optocht op de zogenaamde koningsmantels. Net als de gildekostuums zijn deze mantels vaak het resultaat van 'huisvlijt' van de echtgenotes van de gildebroeders. De huidige zilvermantels zijn aan het gilde geschonken in 1997.

In verband met de steeds stijgende zilverprijs heeft het Sint Catharina en Sint Barbara Gilde in 2013 besloten een nieuwe koningsketen te laten maken, die iedere koning voor een jaar mag dragen nadat hij zich tot koning heeft geschoten. Deze nieuwe koningsketen, die in 2014 werd gepresenteerd, is gemaakt door beeldend kunstenaar Willem van de Velden, van wie op het Molenplein in Mierlo ook een beeld staat. De zilverketen bestaat uit een gevleugelde kroon met daaronder de 'papegaai'. De vogel is van zilver en draagt een kroon.

Onderaan de koningsketen wordt ieder jaar een klein zilveren plaatje gehangen met de naam van de (nieuwe) koning.



De nieuwe Koningsketen van 2014.

Kunstschatten in 1905

In 1905 vatte de Amsterdamse vereniging Arti et Amicitiae het plan op om een tentoonstelling in te richten met kunstvoorwerpen die schuttersgilden in de loop der eeuwen hadden verzameld. De aanleiding voor deze expositie waren de Rembrandtfeesten. De 300e geboortedag van deze grote Nederlandse schilder werd in 1906 gevierd. De vereniging verzocht de provinciale besturen om een inventarisatie te maken van de historische bezittingen van de gilden. Via de rijksarchivaris van Brabant kwam dat verzoek ook bij de Mierlose burgemeester Panken. Die tentoonstelling is nooit doorgegaan, omdat de verzekeringskosten te hoog waren, maar er is wel een overzicht overgebleven van de kunstschatten bij de plaatselijke gilden.

Zo is dus vast komen staan welke bezittingen de Mierlose gilden in 1905 hadden; toenmalig burgemeester Panken maakt het overzicht:

De St. Antoniusgilde op 't Hout is in het bezit van 16 koningsschilden van zilver, waaronder de drie oudste dateren van 1644, 1698 en 1759. De andere zijn allemaal uit de 19e eeuw. Verder bezit de gilde een oud perkamenten geschrift waarvan geen letter te lezen is. Andere dingen van betekenis heeft dit gilde niet.

De St. Catharinagilde bezit 17 koningsschilden van zilver, waarvan de 10 oudste dateren van 1619, 1640, 1641, 1643, 1658, 1687, 1688, 1737, 1741 en 1754. De andere zijn 19e eeuws. Er is ook nog een koningshaan, waarschijnlijk oud maar zonder jaartal.

De Gilde van St. Sebastiaan heeft 20 koningsschilden van zilver, waarvan de oudste van 1773 dateert, terwijl 11 andere 19e eeuws zijn. Op vijf schilden staan geen jaartallen, maar zijn blijkbaar later bijgemaakt. Dit gilde heeft nog een zeer oud beeld van St. Sebastiaan, 88 cm hoog. Het is uit hout gesneden en er staat geen jaartal op.



Koningsschieten en begraven

De meeste gilden houden jaarlijks een koningsschieten-wedstrijd. Daarnaast blijft het begraven van een gildebroeder- of zuster met gilde-eer bestaan. Gilde Sint Catharina en Sint Barbara houdt beide tradities in stand.

Gilde Sint Catharina en Sint Barbara houdt het koningsschieten op kermiszaterdag, zoals al vermeld. Die dag ziet er – afwijkingen daargelaten – als volgt uit:

De gildebroeders- en zusters verzamelen zich in het gildehuis voor de opmars naar het huis van de koning van vorig jaar. Daar brengen ze de vendelgroet, waarna de koning het gilde uitnodigt met hem het glas te heffen. Tijdens het verblijf bij de koning beoordelen de gildebroeders de nieuwe vogel en raden ze hoeveel schoten er nodig zullen zijn om de vogel neer te halen. Eveneens wordt de volgorde van schieten bepaald door een nummer uit de gildehoed te nemen. Tevens wordt een bijdrage geïncasseerd als tegemoetkoming in de kosten voor de nieuwe koning. Daarna vertrekt het gilde met de koning in het midden naar het gildeterrein. Hier wordt de vogel op de schutsboom geplaatst en bevestigt men de koningsketen aan de schutsboom. Vervolgens lopen volgens oud gebruik de gildebroeders en -zusters driemaal om de schutsboom heen om de boze geesten te verdrijven. Dit noemt men ook 'het vrijen van de schutsboom'.

Het schieten begint met ereschoten van de kerkelijke en wereldlijke overheid, de laatst gekozen Mierlose Mens, de beschermheer of gildeheer en de koning. Vervolgens schieten de gildeleden op volgorde van loting. Degene die het laatste stuk van de houten vogel afschiet, is de nieuwe koning. Dan volgen de erewijn en de receptie. Voor de nieuwe koning wordt gevendeld. De feestelijke dag wordt afgesloten met een maaltijd voor alle leden van het gilde en hun partners.

De begrafenis met gilde-eer

Bij het overlijden van een gildebroeder of -zuster verzorgen de gildebroeders/ zusters de uitvaart volgens gildetradities, dit wel in goed overleg met de familie. Als teken van rouw dragen de gildebroeders hun rode sjerp omgekeerd, met de zwarte zijde boven. De gildezusters keren hun jasje om van rood naar zwart. Het vaandel, de trommen en de kapiteinsstok worden voorzien van zwarte tule.

Naar wens wordt de overledene thuis opgehaald, maar meestal komt de lijkauto bij de kerk of het crematorium en hebben de gildebroeders zich bij de ingang opgesteld. In het portaal wordt de koningsketen op de kist gelegd.

Bij een kerkelijke uitvaart komt de priester de overledene afhalen en het gilde plaatst de kist voor in de kerk. De vaandeldrager staat tijdens de kerkdienst met het vaandel achter de kist.

Bij de collecte roffelen sommige leden van het gilde op de trom, anderen helpen met de collecte en het uitdelen van de gedachtenisprentjes. Bij de consecratie wordt de trom geroerd en zal de vaandeldrager het vaandel neigen. Na de dienst verlaten de leden van het gilde met de overledene de kerk en dragen de kist naar het kerkhof tot bij de Calvarieberg. Na de laatste gebeden van de priester treden de koning en de overheid naar voren. Zij nemen de koningsketen van de kist en hangen deze weer om bij de koning.

Ten afscheid neigt de vaandeldrager het vaandel driemaal naar links en driemaal naar rechts van de kist en laat het vaandel driemaal neer op de kist, dit als symbool van begrafenis en verrijzenis. Het gebeurt vandaag de dag niet meer dat leden van het gilde de kist in het graf laten zakken.

Bij een crematie worden de handelingen zoveel als mogelijk uitgevoerd volgens voornoemd protocol.



1996: uitvaart met gilde-eer van emeritus pastoor H.H.G. Smulders, in 1981 benoemd tot lid van verdienste van het gilde.





Koning Willem Keeris van Sint Catharina en Sint Barbara met burgemeester Jos van Bree. Hij heeft mogelijk het eerste schot gelost, zeker is dat Willem het laatste loste voor de vogel neerkwam.



Koning Monique Vennix van Sint Sebastiaan wordt geflankeerd door haar man Jorg Vennix, regerend deken Math van Knippenberg en vaandrig Peter Berkers.



Koning Stefan Vogels van Sint Antonius Abt met zijn gemalin Kitty.



Koning Willem Keeris

De huidige koning van het gilde Sint Catharina en Sint Barbara is nog een 'jonkie' in de gildewereld: het is de 28-jarige Willem Keeris. Hij is dit jaar voor de tweede keer op rij koning van het gilde. Willem Keeris woont in Lierop, samen met Astrid. In het dagelijks leven werkt hij als mechatronisch ingenieur bij een machinebouwer in Valkenswaard. Voordat hij de vogel eraf schoot en koning werd, was hij vendelier.

Waarom Willem lid werd van het gilde? "Ik ben, zoals zovelen, lid geworden doordat er familie bij het gilde zat. Ik ging al vanaf mijn 12e met mijn opa mee naar verschillende activiteiten en zo ben ik er langzaam ingerold.

Officieel ben ik vanaf mijn 18e jaar lid, al vendel ik al sinds mijn 14e."

Hoe hij het gilde Sint Catharina en Sint Barbara in één woord kan duiden? "Belangeloosheid", zegt Willem. "Het gilde zet zich in voor zijn eigen leden en voor de maatschappij zonder eigenbelang."

Als koning heeft Willem een ceremoniële rol en mag hij alle gilde-plechtigheden bijwonen. Er is geen specifiek onderdeel binnen deze taak dat hij fijn of minder fijn vindt. "De gildeactiviteiten zijn divers. Zowel het bijwonen van evenementen als de maandelijkse bijeenkomsten zijn daardoor fijn op hun eigen manier."

Al is het koningschap geweldig mooi, het mooiste moment voor Willem is toch als vendelier mee oplopen in de massale opmars. "Het blijft elke keer weer erg indrukwekkend om met z'n honderden op te marcheren en vervolgens een vendelgroet te geven. Het gedreun van alle tamboers en de kleurrijke zwaaiende vendels zijn een onvergetelijk aanzicht."

Gevraagd naar het belang van een gilde voor een dorp als Mierlo, antwoordt Willem: "Een gilde vervult een belangrijke rol in de maatschappij. Ons gilde organiseert allerlei activiteiten voor de gemeenschap. Daarnaast is het belangrijk om tradities in ere te houden."

Koning Willem Keeris wenst tenslotte alle huidige en toekomstige leden van het gilde toe dat ze dezelfde fijne sfeer ervaren die hij nu ervaart.



Gildefeesten en wedstrijden

Het Sint Catharina en Sint Barbara Gilde heeft mede als doelstelling, zoals geformuleerd in de oude Caerte, nu de statuten, “het beoefenen van de traditionele activiteiten, zoals geweer-, luchtbuks-, kruisboog-, en/of handboogschieten, vendelzwaaien, trommen en bazuinblazen, met ruimte voor eigentijdse activiteiten”.

Daarnaast worden ook het organiseren van wedstrijden en het deelnemen aan gilde-evenementen genoemd, waarbij de onderlinge band met andere gilden en hun leden kan worden bevorderd.

Binnen Mierlo

De onderlinge wedstrijden tussen de gildebroeders vinden bij het Sint Catharina en Sint Barbara Gilde vrijwel altijd met geweer plaats en bij het Gilde Sint Sebastiaan met kruisboog.

Dat zijn wekelijkse activiteiten, zo tussen eind april en eind oktober. Volgens traditie openen de twee Mierlose gilden het schietseizoen op Koningsdag, met een onderlinge kruisboogwedstrijd bij gilde Sint Sebastiaan. Een half jaar later wordt bij Sint Catharina en Sint Barbara het schietseizoen beëindigd met een onderlinge wedstrijd met geweer.

Binnen Geldrop-Mierlo

Ook worden er schietwedstrijden gehouden tussen de vier gilden binnen de gemeente Geldrop-Mierlo. De gemeente heeft voor de winnaar een wisselschild ter

beschikking gesteld. De Geldropse gilden heten Sint Catharina en Sint Barbara en Gilde Sint-Joris uit Zesgehuchten. De wedstrijd om het wisselschild wordt gehouden op de 2e of 3e zaterdag in juni.

Districtsdagen

In iets groter verband zijn er onderlinge wedstrijden in de disciplines geweschieten, kruisboogschieten, vendelen, trommen en bazuinblazen. Dat gebeurt binnen het District Noord van de Kring Kempenland, waarin de in totaal 8 gilden uit Mierlo, Nuenen en Son vertegenwoordigd zijn. De Geldropse gilden doen niet mee aan deze wedstrijden, die elk jaar eind augustus worden gehouden als er tenminste geen andere wedstrijden zijn zoals het Europese Schutters Treffen. Bij deze wedstrijden ligt de nadruk op het gezellig samenzijn en verbroedering. Alle gilden nemen de organisatie bij toerbeurt op zich.



Kringgildedagen

In weer groter verband, nu binnen de Kring Kempenland met 52 gilden, worden jaarlijks de Kringgildedagen georganiseerd. Nam voorheen één gilde die taak op zich, nu doen alle gilden binnen een gemeente dat samen. Het Sint Catharina en Barbara Gilde heeft de kringdagen georganiseerd in 1974 ter gelegenheid van zijn 500-jarig bestaan en later nog een keer in 2005. Het gilde Sint Sebastiaan organiseerde de Kringgildedagen in Mierlo in 1980 bij zijn 500-jarig bestaan.

Van alle aangesloten gilden binnen de Kring wordt verwacht dat zij aanwezig zijn. Belangrijke elementen van die kringgildedagen zijn de Heilige Mis met gilde-er, het drinken van de erewijn door de hoofdlieden van alle gilden met de plaatselijke overheid, de kleurrijke optocht, de massale opmars, het massaal vendelen door de aanwezige vendeliers en de diverse wedstrijden. Tevens is een uitgebreide tentoonstelling te zien, waarbij alle gilden hun inbreng hebben. Omdat Mierlo aan de 'oostgrens' ligt van Kring Kempenland, nemen de Mierlose gilden ook vaak deel aan activiteiten van de 'oosterburen', Kring Peelland. Vooral gilde Sint Sebastiaan is bijna jaarlijks op een of meer activiteiten binnen Peelland aanwezig.

Landjuwelen

Onderlinge ontmoetingen en wedstrijden met andere gilden en schutterijen in nog groter verband zijn de zogenaamde landjuwelen. De Mierlose gilden zijn daar meestal ook bij aanwezig. Het gaat hier om ontmoetingen tussen duizenden gildebroeders en -zusters. Immers, er komen niet alleen gilden uit Noord-Brabant en Limburg, maar ook uit België en Duitsland.

Europees Schutterstreffen (EST)

Nog groter zijn de gildefeesten die in Europees verband worden georganiseerd. Waren voor het vallen van het IJzeren Gordijn en de eenwording van Duitsland deze gilde-ontmoetingen veelal in (West-)Duitsland, België en Nederland, nu kun je als gilde ook naar Polen, Oostenrijk en andere landen voor een ontmoeting en wedstrijden met andere gildebroeders. De ontmoetingen met de kleurrijke en prachtig uitgedoste gildebroeders en schutterijen uit Polen en Oekraïne zijn onvergetelijk. De EST-dagen vinden om de drie jaar plaats. De laatste keer was in het Belgische Deinze, dit jaar is Oostenrijk aan de beurt.

Massale opmars tijdens Kringgildedag bij het Evoluon in Eindhoven op 3 juni 2018, waarbij rechts het vaandel van St. Catharina en St. Barbara te zien is.



Tamboer en Schietmeester

Maar liefst twee functies heeft Eric Kouijzer binnen het gilde Sint Catharina en Sint Barbara: die van tamboer en schietmeester.

De 63-jarige Eric is getrouwd met Marianne en samen hebben ze twee zoons en een kleinzoon. Eric is werkzaam in de ICT bij KPN. Het gilde is zijn grote hobby, maar hij heeft nog een hobby: zingen bij koor Generation.

Eric is lid sinds 1972 lid van het gilde. 'Mijn vader (nu 91 jaar) was al lid en toentertijd was het normaal dat je als 'zoon van' ook lid werd. In 1978 ben ik officieel geïnstalleerd en ik ben altijd al tamboer geweest. Ik ben van 1972 t/m 1984 lid geweest van de gilde. Daarna ben ik er een tijdje tussenuit geweest omdat ik toen vertrokken ben uit Mierlo en elders in Nederland ben gaan wonen. Maar in 2005 werd ik opnieuw lid, toen ik weer in de buurt, namelijk in Brandevoort, kwam wonen. In 2016 heb ik mijn 25-jarig jubileum gevierd omdat men alle eerdere jaren dat ik lid ben geweest heeft meegeteld. Ik ben er nu dus al weer 38 jaar lid.'

Zoals gezegd heeft Eric binnen het gilde twee taken: die van schietmeester en tamboer. "Tamboer ben ik al vanaf het eerste begin; ik heb mijn opleiding in het begin bij de toenmalige harmonie St.-Lucia gehad. Later hebben we nog veel lessen gehad van de helaas te vroeg overleden gildebroeder Peter Doensen."

"Als schietmeester ben je verantwoordelijk voor alles wat met het schieten met geweer te maken heeft", zo vervolgt Eric. "Je moet hierbij de regels in acht nemen en er voor zorgen dat de andere gildebroeders veilig en correct schieten."

Welke taak hij het fijnste vindt? "Ik vind het allebei wel fijn om te doen, maar als ik een keuze moet maken, heeft op dit moment het schieten mijn voorkeur."

Gevraagd naar het mooiste moment dat hij als gildebroeder heeft meegemaakt, zegt hij: "Er zijn vele mooie momenten, maar het mooiste moment was de viering van het 50-jarig gildejubileum van mijn vader." En als je hem vraagt naar één woord, als hij het over het gilde heeft, zegt hij meteen: saamhorigheid.

Waarom is het belangrijk voor Mierlo om een gilde te hebben? "Het gilde is een vereniging die het sociale aspect binnen het dorp heel hoog in het vaandel heeft staan. Bovendien is het belangrijk om het historische belang van het gilde binnen Mierlo niet uit het oog te verliezen. Het gilde presenteert zich ook vaak bij belangrijke evenementen binnen de Mierlose gemeenschap. Laten we dat vooral zoo voortzetten," zo pleit Eric. Hij hoopt dat ook – en dat is zijn wens voor het jubilerende gilde – dat veel meer mensen in Mierlo de waarde van het gilde gaan ontdekken en dat mede hierdoor het aantal leden weer behoorlijk gaat toenemen.



‘Nieuwe’ tradities bloeien

Na de herstart in 2015 bij de ingebruikname van het nieuwe gildehuis aan de Oudvensestraat, maakte Gilde Sint Catharina en Sint Barbara zich klaar opnieuw te beginnen. Naast de gebruikelijke gilde-activiteiten zoals hiervoor beschreven, zijn het vooral de ‘nieuwe’ tradities (die eigenlijk als oeroud zijn!) die het gilde ten behoeve van de Mierlose dorpsgemeenschap weer wil laten bloeien.

Nieuwe activiteiten door de gildezusters

De nu expliciet genoemde doelstelling van sociale activiteiten zoals geformuleerd in de nieuwe statuten van 2019 is het resultaat van de nieuw opgezette activiteiten van vooral de 6 gildezusters die het gilde sinds december 2015 telt.

Een van de eerste activiteiten is het jaarlijkse onthaal van de ‘rolstoelers’ met begeleiders die wekelijks in de zomer een wandelmiddag hebben vanuit Hof van Bethanië. De wandeling voert altijd naar een mooie locatie in Mierlo, dus ook naar het gildehuis. Bij aankomst aan de Oudvensestraat staat het gilde klaar om de gasten onder tromgeroffel naar het gildehuis te begeleiden, waar zij worden onthaald op koffie, gebak en een advocaatje met slagroom. Ook de vendelgroet staat op het programma. Dit is sinds 2017 een blijvende activiteit op de agenda van het gilde. Een tweede activiteit die de gildeleden met hart en ziel verzorgen, is de Kerst-Inn op Eerste Kerstdag, voor oudere alleenstaanden. Voor het eerst in 2017 ontving het gilde toen ongeveer 25 oudere alleenstaanden in het gildehuis voor een kerstdiner. De eerste keer was het nog eenvoudig met koffie, tulbandcake, worstenbroodje en een leuke verrassing daarna. De kosten werden gedragen uit de eigen pot van het gilde. In de twee volgende jaren, 2018 en 2019, liet het gilde een cateraar komen voor een smakelijk driegangen-diner voor 30 personen. Degenen die slecht ter been waren, werden gehaald en gebracht. Het gilde heeft zo een (helaas nog) kleine groep Mierlose mensen een prachtige eerste kerstdag kunnen bezorgen.

In 2020 en 2021 was een ontvangst in het gildehuis door de corona-pandemie onmogelijk; toen heeft een aantal

De gildezusters in 2022.

Vlnr: Regerend Deken Ria Overwater, Marianne van der Zwan, Henriëtte van Hoek, Nelly de Hoon, Irene Lutterman. Zittend: Mien van de Burgt.



Ontvangst van bewoners van Hof van Bethanië bij het gildehuis, 25 mei 2018.

Mierlonaren een levensmiddelenpakket thuisbezorgd gekregen.

Een van de andere activiteiten waarmee onze gildezusters een aantal jaren flink aan de weg hebben getimmerd is de bakwedstrijd, onder het motto ‘Heel het gilde bakt, met Mierlo’. Een deskundige jury proefde tal van koekjes, cakes en taarten die door gildeleden, maar ook van buiten ons gilde waren aangeboden ter beoordeling.

Ook organiseerde het gilde een bloemschikwedstrijd onder het motto: ‘Heel Mierlo bloeit, met het gilde’.



Andere gilde-activiteiten

De gilden zijn niet alleen aanwezig bij evenementen en gebeurtenissen van de wereldlijke en kerkelijke overheid. Ze nemen ook uitnodigingen aan van andere verenigingen, ze komen bij gildebroeders die iets te vieren hebben en bij speciale publieke evenementen. Te denken valt aan speciale verjaardagen, jubilea, zilveren en gouden huwelijksfeesten, de opening van gebouwen, de onthulling van beelden en gedenkstenen.

Zo gaven de gilden acte de présence bij het plaatsen van de grenssteen aan de Aardborstweg op de 'oude' grens van Geldrop en Mierlo, op 30 december 2003 en bij de viering van het 10-jarig bestaan van Dierenrijk. Mooi is ook de aanwezigheid bij de hernieuwde viering van het Kersenoogstfeest, in 2015. De gilden liepen toen mee in de optocht door het dorp. De speciale kersen-mis, eerst bij Hof van Huijbers aan de Bekelaar, later in een tent op het Molenplein, wordt elke keer opgeluisterd door de gilden.

En niet te vergeten: de Mierlose gilden spelen ook nog steeds een prominente rol bij het jaarlijkse oprichten van de Meiboom. Het blijft een bijzonder gezicht, als de gilden optrekken naar het dorpsplein en hun trommels met de diepe klanken laten horen en indruk maken met hun vendelzwaaien voor overheid en publiek.

In het verre verleden was de mens afhankelijk van de groeikracht van de natuur. Het uitblijven van warmte en regen leidde onmiddellijk tot honger en armoede. Om de natuurkrachten en de goden gunstig te stemmen en daardoor groeikracht en vruchtbaarheid af te dwingen, verrichtte de mens bepaalde rituelen. Tot zo'n vruchtbaarheids-ritueel kan het planten van de Meiboom gezien worden, een symbool van steeds weer oplevende groeikracht, van vruchtbaarheid en nieuw leven. De heemkundekring van Mierlo heeft het oude gebruik in 2000 hersteld en sindsdien wordt de Meiboom opgesteld, eerst op het plein bij het gemeentehuis, later bij het Patronaat, de laatste jaren op het Molenplein. De boom staat ook voor de verbondenheid met de Mierlose gemeenschap, want er hangen inmiddels 25 schildjes van Mierlose verenigingen en clubs in.

De gilden St. Catharine en St Barbara en St. Sebastiaan waren een van de eerste verenigingen die gevraagd zijn hun schildjes aan de Meiboom te hangen, een erkenning die bij hen past. Want de gilden zijn al in de middeleeuwen opgericht om dienstbaar te zijn, te 'schutten' of te beschermen in roerige tijden, ter verdediging van de belangen van wereldlijke en geestelijke overheden. Hun schildjes zijn in 2002 onthuld door de jonge gildebroeders Stefan van Hoek en Kees van der Westen.

De teerdag

Een voor de gildebroeders en -zusters min of meer verplichte activiteit is de jaarlijkse teerdag, in het laatste weekeinde van november. De teerdag is een eeuwenoud gebruik. Voor alle gilden wordt de teerdag gevierd op of rond de naamdag van de bescherm patroon of -patrones. Eerst was er 'alleen' een gildemis, een speciale mis met gilde-eer waarbij ook de overleden gildebroeders werden herdacht, gevolgd door een feestmaal waarbij de opgespaarde pot werd 'verteerd'.

Sinds 1979 is er meer dan alleen een mis en een maaltijd. De gildebroeders van Sint Catharina en Sint Barbara hebben door de decennia heen bijna alle musea en attracties in de wijde omgeving van Mierlo tot aan Overloon, Den Bosch, Alphen aan de Maas en Berkel-Enschot verkend. Ook zijn er begin jaren '80 oriëntatieritten met de auto gehouden. In de jaren '60 tot eind jaren '80 dansten de gildebroeders en hun dames volop; op het programma stond steevast 'Diner met Bal'. Dat diner vond tussen 1972 en 2015 altijd plaats in zaal Den Heuvel en de Almhütte en later ook in de boerderij van gildebroeder Rob Hartman, waarbij een keukenploeg bestaande uit gildebroeders- en zusters een prachtig diner klaarmaakte voor wel 50 personen. Tijdens het diner op de teerdag worden de jubilarissen gehuldigd,



nieuwe gildebroeders en -zusters geïnstalleerd, gildeattributen verpacht en is er (dans)muziek of vermaak. Hierbij kon vaak (mee)gezongen worden door de broeders en zusters. Dan is het echt: 'Het gilde viert, het gilde juicht'.

Een voorbeeld van hoe jubilarissen werden gehuldigd, is hieronder te lezen. Het gaat over het diamanten jubileum van gildebroeder Antoon van de Vleuten, in november 1975.

In Rond de Toren werd er flink aandacht aan besteed:

'Het gilde viert, het gilde juicht'. Dan zal het jaarlijkse St.- Catharinafeest gevierd worden. Dit jaar zal dit feest een bijzonder feestelijke tint hebben, omdat dan onze gildebroeder de jubilaris Antoon van de Vleuten, de dag herdenkt dat hij 60 jaar een trouw gildebroeder is geweest. Nu, op 79-jarige leeftijd, tracht hij nog steeds zijn jongere medebroeders de oude tradities en gebruiken eigen te maken. Vol vuur vertelt hij dan hoe het in vroegere jaren allemaal zijn beslag kreeg. Tot op de dag van heden is hij nog steeds de wapenmeester van het gilde en maakt hij voor het jaarlijkse koningsschieten de vogel, echt met kop en staart en vleugels. Ook zorgt hij elk jaar in het winterseizoen voor een 'bonensoepavond', waarbij dan alle gildebroeders met hun dames worden uitgenodigd. Dan 'proef' je op zo'n avond echt nog eens die oude gildesfeer en deze wordt dan ook letterlijk en figuurlijk uitgedragen, want iedereen die op die avond toevallig in het gildehuis vertoeft, moet de bonensoep van onze jubilaris eens proberen. Altijd en overal weet onze jubilaris de mensen te boeien, door zijn verhalen over het gildewezen, welke verhalen hij steeds kracht weet bij te zetten met de foto's van het gilde, die hij dagelijks bij zich draagt. Ja, dat zijn echt 'zijn schilden'.

Zijn grote liefde en trouw voor het gilde hebben steeds een bloeiend gildewezen in Mierlo weten te handhaven en tevens gedemonstreerd de persoonlijke betekenis van Gilde St. Catharina voor de jubilaris.

Het zal dan ook op 22 november een grandioos feest worden.

De Gilden op Koningsdag 2022 bij de Meiboom.



Geraadpleegde bronnen

H. van Bussel
Mierlo sprokkelingen
© 1980

A. Ising
Brabantse Schuttersgilden Vroeger en Nu
ISBN 90 6486 044 0
© 1983 Uitgeverij de Lijster Maasbree

W. Iven e.a.
Schuttersgilden in Noord-Brabant
ISBN 90 252 8610 0
© 1983 Uitgeverij Helmond B.V., Helmond

Daor Hedde De Guld
50 jaar Bond van Schuttersgilden Kring Kempenland
ISBN 90 9000 946 9
© 1985 Drukkerij/uitgeverij De Kempen BV, Hapert

J. Coenen
Mierlo van oorsprong tot heden
Drukkerij van Stiphout, Helmond
© 2004 Gemeente Geldrop-Mierlo

Gilde en Kerk
Kring Kempenland van de NBFS
Commissie Mixta Kerk – Gildewezen
16 januari 2023 (concept)

Archief Sint Catharina en Sint Barbara Gilde Mierlo
Archief Sint Sebastiaan
Archief Sint Antonius Abt
Websites van de gilden

Archief RHC-Eindhoven, tgnr. 13139
Archief Gemeentebestuur Mierlo, 1811-1932
Archief Parochie H. Lucia Mierlo
Archief Sint Ambrosiusgilde

Dr. E. van Autenboer
Kaarten schuttersgilden van het Hertogdom Brabant 1300-1800
Bijdragen tot de geschiedenis van het zuiden van Nederland
Tilburg, 1994

Encyclopedie van Noord-Brabant
1985

De Gildetrom, Magazine van de Noord-Brabantse schuttersgilden

Diverse websites, zoals [www. Delpher.nl](http://www.Delpher.nl).

Fotoarchief Heemkundekring Myerle
Dank aan iedereen die ons, op welke wijze dan ook, beeldmateriaal heeft aangereikt



Colofon

De Myerlese Koerier is een uitgave van Heemkundekring Myerle. De uitgave komt tot stand door medewerking van vrijwillige auteurs en afbeeldingenleveranciers. We maken gebruik van authentiek materiaal. Zover er gebruik gemaakt wordt van materiaal van derden zijn deze rechtevrij of is geprobeerd de rechthebbende te achterhalen en instemming te verkrijgen. Wie van mening is dat we daarin onvoldoende geslaagd zijn, kan contact opnemen met Heemkundekring Myerle

Eindredactie: Ria Saanen

Vormgeving: Pim van Deursen

Redactie: Annie Berkers, Theo de Groof, Hans Verhees

Druk: Editoo B.V. Arnhem

*Redactie-adres: Annie Berkers
annie.berkers@onsbrabantnet.nl*

Bestuur Heemkundekring Myerle:

Hans Klink, voorzitter

Jean-Paul Ruyters, secretaris

Hans Verhees, penningmeester/vicevoorzitter

Corry Bombeeck, lid

Peter van den Boogaard, lid

Henk van Sleuwen, lid

Vacature, lid

Heemkundekring Myerle is opgericht op 7 juni 1984 vanuit en voor de gemeenschap van de oude heerlijkheid Mierlo, 't Hout en Broek in het algemeen en van en voor haar leden in het bijzonder.

Je bent welkom: donderdagavond van 20.00 – 22.00 in het Oude Raadhuis van Mierlo, Dorpsstraat 134, ingang achterom.

*website: www.heemkundekringmyerle.nl
mailadres: info@heemkundekringmyerle.nl*



4 jaar

1984 - 2024

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas



www.editoo.nl

Indien onbestelbaar:
HKMyerle, Burg. Pankstraat 19, 5731 LW Mierlo



Heemkundekring Myerle